

Nunavut Tunngavik Inc.

Niguaqniit

Nunavut Grade 9
Inuuhiqnik
Ilihahiyp Atugakhaa

Oqalimaagup Illuanitut

Pigiaqnia	3
Illihagutauyukhan	7
Illua 1: Kituuva NTI?	8
BLM 1.1 Ehuma-Mulguuliqtuq-Tuhuqtitiniq	11
BLM 1.2 Nunavuttaagutiop Angigutaa	12
Illua 2: Qanuq NTI Illuaqhuqhimava?	14
BLM 2.1 Havakkviani Illuaqhuqhimanii	16
BLM 2.2 Nunavut Tunngavik Incorporated	17
BLM 2.3 Angaqyuqqaat Kamagiya	18
BLM 2.4 Ataniit Kamgiya Illihaqtun Titigaqian.....	18
BLM 2.5 Huuq Niguaqniq Atugnuqpa NTIkut Niguaqtitivlugin.....	19
Illua 3: Kavamat Ehumaqhuqtun Qanugitpan	20
BLM 3.1 Aulaaqniqmun Piyunnautiit.....	23
BLM 3.2 Maligatigun Piyunnautiit.....	24
BLM 3.3 Aajikkutagiiqtitiniq Piyunnautiit	25
BLM 3.4 Inugiangittut Piyunnautiit	26
BLM 3.5 Kavamatigun Ehumaqhuqtun Piyunnautiit.....	27
BLM 3.6 Tiq-Taq-Tuq Puglayut Olupqiyut.....	28
BLM 3.7 Niguaqtitivakniit Hillagjuami Aheenit	29
Illua 4: Niguaqtitiniit Illuanit	33
BLM 4.1 Atuhiqmi Titigaqhimayun Niguaqnitkun Okaihiit.....	37
BLM 4.2 Amaruup Oqaqtait	39
BLM 4.3 Tulugaqop Oqaqtait	41
BLM 4.4 Nanuuup Oqaqtait.....	43
BLM 4.5 Aiviqup Oqaqtait	45
BLM 4.6 Tuktuup Oqaqtait.....	47
BLM 4.7 Niguagut Titigaq	49
BLM 4.8 Illuliittuq Niguagut Titigaq	50
BLM 4.9 Voter Instruction	51
BLM 4.10 Official Count Sheet.....	52
Illua 5: Tatqaunga Tuhagakhaliqniq	54
BLM 5.1 Kittuuva Tatqaunga Thaqtitiniq?	56
Tunuani 1 Kanatami Hapumiyauyutiit Piyunnautiit Ehumaqhuqniqmun	64

Pigiaqnia

Gradegita Naamagiyait/Illihaqtauyukhan

- Grades 9
- Inuuhiqnik Ilihaqtun/Piyunnautinik Illihaqtun

Hivulioyagialiit

Uuma illuanniittunik Iliihainaihaqlutik, illihaiyiit kangiqhimayaaqaqtun Nunavutmik, Nunavut Tunngavik Inc. (NTI)kunik, *Nunavutaagutiop Angigutaanik* tajalu atugtunik Kanatup Kavamaqaguhiinik. Illuaniittut talva naonaiyaqhiyun kigliini tapkuat illi-tauyukhan.

Hanagutiit

Ajjeliogutit nipiliit: batturuuliit nipliogutiit ovlu iPad mi smart phone kutluuniit. *Nunavuttaagutiop Angigutaalu Kangiqhinaqtut Titiqat Nunavuttaagutiop Angigutaa.*

Hivitutiginia

Illihaqtitiniq ehumaqhuutauyuq akuniotiginia. Illihaiyi illuaqhainginagialik illihaqtun hevuliojjiqublugin tuhaqtitiniqmik tatqaunga (PSA)nguyut obluit mulguuk pinghutluuniit aniguqqaaqtinagin ovaluuniit ongataanut qiniqhaitillugin titigaqtakhaqhieoqlutik sikuugialiqqata okoakhaami.

Algaaguni niguaqtitivlugin NTIkun atanikhamik tungalianikluqaa, illihaiyiit atugtaagtun oominga (Let's Go to the Polls) Niguagiaqtugta Illihaiyyuti, talvalu aapkainginalgialiit illihaqtun niguliktunungaulutik nunamingni NTIkut niguaqtitiliqqata.

Illihautiit Tugaaqtait

Tahumna illihaqtitiniq atugtaulaaqtug amigaitunun illihaqnigiyauyunut eniqhaigumik, illihaqtun immaitemaat:

- Illilutik NTIkut huligivagiangit
- Illilutik NTIkut niguaqtitijutiinik
- Kangiqhimaliqlutik qannuq innuqatautiagiami atugnugnialu niguaqataugiami kavamatigutlu qanuq piyunnautait qanugigiangita NTIktutigun
- Ajikkutagiingittunik titigagutunik kapujuqtutigunlu titigaguhiqnik qanuqtu-ugutikhaniklu titigauhiqnik
- Ekayuqatigiittiaqlutik tautugakhanik hanalutik tugaangayumik illihaqtamingnut
- Ayugnaitunik piligijutunik atuglutik pigialihaaqtivlugin, havamagiliqtivlugin ehulitivlugulu atugukhanik kangikhimalutik
- Titgaqlugu takuyakhungutilugulu ajiitumik tautugakhamik atuglugin illihimliq-tatik kitkunnutlu tautugauyumaagianga ehumagilugu

Tunmuglugin

1. **Pigialihaaqtun:** Qauyimaniq/kangiqhimaganiq – tuhupkailuni illihaqtukhanik piliginiaq-tainik, tapkuatlu illihagakhan *Nunavutaagutiop Angigutaa*, NTIkut, NTIkut Niguaqti-tinii qanuqlu ehumaqhiqtun kavamat ittangita.
2. **Oqauhiqaqtun taffumingmagik:** tuhaumaqatautiniq – ekayuqtukhag tahumna ehumakhaqhiogiami/apighuigiami (PSA)nik Tuhaqtitijutitik pivlugin. Illihaqtun kamayukhauyun apiqhuiniqmik.
3. **Havaliqtun:** atugtauyutikha – takuffaglugin illihaqtun maligakhain illuaqhailiqtivlugin (PSA)nik Tuhaqtitijutiitnik. Kuffinautivlugin, illihaqtun ehumakhaqheoqqaaqhutik (PSA)lioqqaaqhutik titigaqtun PSAkhamik 3 minutes ongataanuungittuq huuq innuuhuktun niguaqatauyukhaugiangita NTIktun niguaqtititivlugin algaaguqatimi kangiqhiayainik.
4. **(Let's Go to the Polls) Niguagiaqtuqta Illihagut.** Illihaiyi illihaqtunlu niguaqtitin-guaqtaagtun NTIktunik niguanguaqlutik atanikhamik tungilikhaaniklu illihagviop illuani. Illihagutikhan ovani illuaniiqatauyun illihaqtun atugakhungit.

Piliqiyutikhan

1. Pigiagutiit: qauyimaniq/kangiqhimaniq

- a) Ilihaiyi hutqititiyuq NTI niguaqniinik illihagakhanik qanuqlu illitkumik atugiangita.
- b) Ilihaiyi tuhupkaiyuq kingunmutlu tuhaqhimayait oqaffaaghugin ajikutagiingitut NTIkunik onikkaanik, *Nunavuttaaguti Angiguti*, NTIkut niguaguhii qanuqlu kavamut ehumaqhuqtun ittagiangita.
- c) Okua Illihaqtauyukhan illangit:
 - Kittuuvat NTI? (Illua 1)
 - Qanuq NTI Illuaqhimava? (Illua 2)
 - Kittuuvat Kavamut Ehumaqhuqtun (Illua 3)
 - Niguaqtun illuani (Illua 4)
 - Honauyuqliqaa tatqaqkununinga tuhapkaininiq (Illua 5)

2. Taihimayatik oqaqatigiiktun: tuhaumaqatautiniq

Ilihaiyi naitumik oqaqtuqillihagtun ehumait illuaqhiqublugin illihaqniatamingnut tatqaunga tuhaqtitiyutikhaliqqaatik.

- a) Ilihaiyi oqalimaqtuq: NTIkun niguaqtitivaktun algaagu malguuk taman atanikhamik ovaluuniit tungilikhaanik.
- b) Illihaqtun talva kingunmun tuhaqpaktatik takuffaghugin illuanit ilitatik talva ookuninga apitqutiniq ehumaliqtun:
 - Kittuuva *Nunavuttaaguti Angiguti*?
 - Hooq atungnuqpa Inuinaqnun *Nunavuttaaguti Angiguti*?
 - Kittuuva NTI?
 - Kitunik Inuinait innuuhuktuit algaaguliit 16mit 25mut tuhagumik illa uyumaligutait? (ova aniaqtuliqiniq, inminiiyuktun, illihagiaqpakniq, havaaqaqniq, igluqaqtitiniq, imiglukntun huggaknaqtuniklu atugpaktun)
 - NTIkutni Niguaqatauguvu qanugiligumaaqqa hevuniit?
 - NTIkutni Niguaqniit qanuq nunaliknik aalunguqtitiva? Aviktughimanihingni?
 - Niguaqniq atuutiqaqpa? Hoog ikayuqtug hoog ikayungituq?
 - Qanuq innuuhiqagayakpita ehumaqhuqtunik kavamaitkupta?
 - Qanuq atungnaqtigiv nayugluni ehumaqhuqtunik kavamaqaqluni?
 - Kittuuvat ehumaaluutauvaktun kavamaniitut kamattiagiaqaqtait NTIkut Niguagaangata?
 - Qanuq okaotiyumavigit NTIkun innuuhuktun niguaqaqtuayumaliquublugin?

3. (PSA) Tuhagakhaliqniq

- a) Takuffaaglugin atugakhan havagutiit (PSA) Tuhagakhaliqtiivlugin (Unit 5).
- b) Illihaqtun ehumalioglutik opalungaiqlugulu titigaqlugu (PSA) Tuhaqtitiyut (3 minutes ongataaniittailuni).
- c) Talva illihaqtun inniqqata titiqainik (PSA) Tuhagakhaop titqainik, illihaqtuqatigiit pillimmaqhaqtun talvalu niplioqhimayunik illihiniagiamik Tuhagutiliokkamingni. Illihaqtun niplioqtun (PSA) Tuhagutiliamingnik. (PSA) Tuhagutilioqhimayun 3 minutes ongataaniittuqhaungitun.
- d) Nippiliogtinagit hevuani illihaqtun piyunaqtitauyukhan nippiliogutinik naunaihi-malugin qagitauyatiguuqtun.

Qauyimagin: Qagitauyat hanagutailu ajjequtagiilimaitmata illihaqvingni tamainni (PSA) Tuhagakhaliogutai. Illihaqtun ukhuugnaitunik (PSA) Tuhagakhaliqquyaulutik pivikitunik. Ittqaqtitpaklugin illihaqtun hapinaqtuvallaanik pugnaiqublugin. Illangit illihaqtun nipliogatik tuhugnaktunik niplikniklu ajjegiingitunik illihihunguyut. Talva illihimatiginii tautuktauligumik alguyaqtumuugutai kamagiyaungitqiyat kihimi hunami oqauhigiyain kangiqhimagiakhaa piluaqtun.

4. Niguaqtunuulauqta illihagut. Illihaiyi illihaqtutlu olupqioyaqlutik NTI Niguatuligin-guaqtagtun ataniop innianun tungalikhaanunlu illihaqviop illuani. Atugakhan imailu-ogutikhan ooma illuaniiqatauyun.

Nunavusiutit NTIkut Niguaqtun

Illitiginiita Qauyihagutait		Atugakhan
1	Illihaqtun qauyihunguyun qanuq NTI nioguaqpaktun qanuqlu NTI piligivagiangit.	• katingalutik piligiqatigiit • kuffiinait oqamaqatigiit
2	Illihaqtun kamaniaqtun qanuq inuttiavaoqataqugiami hoogmilu atugnagianga illauyagiakhaq NTItkun holikiyaini.	• ehuma-mulguuk-tuhupkai • apagiik havaktun
3	Illihaqtun ajjikkutagiingittunik atugtukhan titigaguninik qagitauyavalunik katiqhoiligumik havakgahamingnik.	• immaliqaa, taitkutitut piliqiyun • ovumnut qanugitpa
4	Illihaqtun ikayuqatigiiklutik havaktun tauyakhaliogtun tamna onipkaatauquyauyuq illuaqhuglugu.	• titqanik takuyakhan nivingayun • havagutait nun-miniq, ahingnut illihaiyuuplu qanugittaakhaa
5	Illihaqtun attutiaqtun havgutimingnik taipkuat illuaqhuqtakhan pigialihaaqtivlugin, havaliiqata inniqqatlu huliginnii.	• KWL • Ehumukhuqhioqtun • Eviqtitaan
6	Illihaqtun titigagumaat illuaqhaqlugulu ajjiqangitumik tautugakhamik ajjigiingitunik hanagutunik atuglutik tapkuatlu tuhatinahuaqtatik kangiqhimalugin.	

Kituuva NTI?

Illittumaagait

Illihaqtun immaitumaat:

- qiniqhaivigilugu *Nunavuttaagutiop Angigutaa*
- ehumagilugu pijutigiyain *Nunavuttaagutiop Angigutaa* atugutait Nunavut Inuinnut.

Oqauhiit Pivalianigit

Aivaqatigiit – oqaqatigiktun ajjikkutagiingitunik ehumaliit piyumayaqaqtut piluaqtumik pisinissini kavamaliginiqnilu.

Angiqatigiigut – oqaqatigiiktun qanugilioqtukhauyakhaita hivuniqmi ehumalioqtau yut mulguugnut ungattaanutlu nunaqatigiinun, havaktigiinun innungnutlu.

Ekayuqtuq – ekayuqtau yutiit hunamikiaq ovalu pivaaligutau yutiit angiqatigiikkamik.

Qitianut tikittut – immaak piyumammagiktatik hanitquviagalu aqhugu angiqatun.

Hakugikhautiit – nunatqatigiit hakugiktaagtun aulutijutikhain inmingnik kavamatigun ahemingniklu nunaligiinik auluttitiyutai.

Atuliqtitiniq – ingilgaliqtitijutit havakhutik angigutauyuq kayuhiinattiakublugu.

Hangayagialiit – hunakiaq kinalukiaq havaktug mianigiyaukublugin pinnahuaqtait.

Piyunnautiit – tummaqhimmaikum maligaqtigutluunniit atugakhat pitaagtait.

Kamagiyagiaqaqtatit – havaagiyagiaqaqtatit havaatigun inigiyutkunt.

Illua 1:

Hanagutiit

Nunavuttaagotiop Angigutaa Oqalimaagaaq
Nunavuttaagotiop Angiutaa Titiqait

Taiffumaninit

Nailigiaqhimayuuq

Innuuhuktun Kanatami niguagatauyunnaqtun angijuni 18nik okioqaligumik. Niguag-tukhan 18nik okioqagialiit Nunavut Kavamaini niguagatauniagutik. Kihimi, Inuit niguagatautaagtun NTI niguaganiini okioqaligumik 16nik. Nunavut illuani, amigaitut 25 tungaani okioqaqmata. Immaq tukilik innuuhuktun hakugiktumik niguagnitkun nipiqaqgunnaqtun. Kihimi, niguagiaqtugtun NTIktun aheenutlu Inuit aulatainut niguagiaqtugtun 40%ginnauyukmata. Taimaak pivlugu NTIktun innuuhuktunik niguagiaqtugtutinahualiktun. Ooma illuani talva hanagutininik haavittiyun ekayuu-tikhanik illihaqtun hatqiivaklutik (PSA) Tuhaqtitijutinik algaaguqatitik tuhakublugin atugnaqnianik niguagataunii. Attunit (PSA) Tuhaqtitijutiit, elluaqhagaayun innuuhuk-tunun innuuhuktuuqaqtitik pivlugin, takuyukhan atugnaqtugyuagianga innuuhuktun illauvaklutik NTIktut niguagtitiligaangata, ilitagiyaaluni atuglugulu naalatiayukmata algaaguqatimingnik. Tapkutiguuna piliginitigun illihaqtun oqaqtaagtun algaaguqatim-ingnut atunigiyaat ehumaqhuqtunik kavamaqagiaq hoogmilu niguagqatauyukhat NTIktuni. Tamna piligititinitkun illitugititiyumaat aheenik illihaqtainik.

Pijjutait Hunmatkiaq Tuhaqtitinitkun Tatqaunga Piligititayun

- Illihaqtun kangihikublugin atugnaqtiginianik ehumaqhuqtunik kavamaqagiaqhaq, atugnaqtiginii tuhaumatiaqtunik niguagpaktun, atugnagnii aghaagtauqunata ehumaqhuutitpingnik atugnagianganalu NTIktuni niguagataunig.
- Niguagumatiangittut piqatauyumaliklutik tapkuatlu innuuhuktun niguagiaqtu-paligumik innagugumik niguagiatuinaligumaaqmata.
- Itqaumakublugin innuuhuktun piligiyagiaqqaqtainik piyunnautainiklu niguagnitkun.

Mukpigut –

Ehumukhuqhioqtun Naigligiaqhimayunik Piligiyn

Aviklugin mulguulutik havaqatigiit, tunilugin atunit titigavikhainik. Atunit ehumukhuqhioqtilugin naigligiaqhimayun titqqan kittuuyakhaita. Titigaqtatik tunilugin aippainun. Haalaginahuaqlugin aippait taiyatik naigligiaqhimayun titiqqan qanuq tukiqagiangita 15 minutes tungaani eniqhilutik.

Illua 1:

Qitiani –

Ehuma/Mulguuk/Tuniquitigiligu Nunavuttaagutiop Angigutaa

- Attunit illihaqtun apigilugin kangiqhimmayainik Nunavuttaagutiop Angigutaata mikhaanu.
- Aipaqalutik nikittaaglutik onipkaagtut qauyihimayamingnik.
- Tapkuak ilagiiktuuk aipagiiniktaug tapiqhuglutik hitmauliklutik. Katihimaliqtun inniqhilutik (KWL)nguyuq titigaqvikhaq, oqaqlutik kangiqhimayamingnik tuhau-mayamingnik nunataagutimik, talvalu tuhagumajatik kittuugiangita naonaiyaqlugin.

Katingayut havaqatigiiktun tunioqaqlugin okalimaagamik Kangiqhinnaqtun Oqauhii Nunavuttaagutiop Angigutaanik. Qinniqtitkuglugin apiqutigiyaatik naninaiaangita. Taikungalu qagitauyamt NTIkt mukpigaangani www.tunnagvik.com qiniqtaagtun. Titigaqlunitjuk titigaqvikhaani “Illihimayavun” iningani.

Huligiyakhaq –

Illihaqtun aviktuglugin pingahut katingaliqtun.

Atunnit katingayut tapkuat okauhiqmik atuhiqmik tunilugin qiniqhaiyakhainik: Piyunnautiit, piligiyagiaqamagiktait, kamagiyakhautain. Illihaqtun tunilugin oqalimaaganik (BLM) 1.2nguguq. Atunit katingayut tilioqlugin naonaiyaikublugin atugnauqkiyanik qiniqhaiyamitigun huligivaktatik.

- Katingayut 1 Piyunnautiit Naonaiqhimayun Inuitnun
- Katingayut 2 Pilikimagiyakhain Kavamat Inuitnungaqtukhan
- Katingayut 3 Kamagiyakhain Inuitnun NTItkunnt

Ehumagiyauyut –

Illihaqtun titigaqtun kioyauyutimingnik Ehumagiyauyutmi apiqutimingnik titiglugin illitpaliajamingni titgaqvianun.

Illuani

Kuffi %(per cent) Nunavutmiittut Inuitnguvat?

Qangautivlugu atilioqtauhimava Nunavuttaagutiop Angigutaa?

Kinatkun atiliogivan Nunavuttaagutiop Angigutaannik?

Qangautivlugu aivajutauligiaqniqqa Nunavuttaagutiop Angigutaa?

Kuffinik naahautiliknik pitaqaqqa Nunavuttaagutiop Angigutaa?

Ekayuqatigiiktun

Qanugittunik pitakhaqtaagunnaqpat Nunavuttaagutiop Angigutaanit?

Qanunmarik tugaagaqqa Nunavuttaagutiop Angigutaa?

Nunminingaaqtut

Huuq Nunavuttaagutiop Angigutaa atugnagniaqqa innuhiqni?

Illua 1:

Kinguniagut –

Quyihaguiit

Qauyihagiaqtugpaktun-Nunaqanitigun Piyunnautiit, Nigjutitigun Piyunnautiit, Kavamaliqiniqmi Piyunnautiit. Oqauhitigun Piyunnautiit. Hittamaoliqtilugin illihaqtun titigaqhimayunik igluap akinnanaanun illilugin. Talva illihaqtun nullianun quviagiyam-ingnun ataanun nagippaqtun. Tapkuat nagippaqtun naamaqatigiiklutik katingayut, kuffinnautqiyauvainagialiit kantingaqtigiiktun. Tunilugin atunit kanningayut taffuminga *Qangiqhinnaqtun Oqauhii Nunavuttaagutiop Angigutaanik*. Naonaiqhiqu-lugin kituuyakhaita Inuit piyunautait titigaqtutaini. Atunit katingayut onipkaagtun illihaqatimingnun. Oqaqtukhauyunlu qanuq tapkuat piyunnautiit ingmingnut attuu-tiqagiangita.

Illihaqatigiit Ekayuqtauyun

Takukhaguqtilugin nunanguat taikangat *innuhiliginiit Kavamalikiniit Illihautainit-Grade 9 kunnut* mukpigaanganit. Piinagialinguqtilugin makpigaaq *Nunavuttaagutiop Angigitaaniit*.

Ajjukutagiingitut Nayuqatigiit Innuuqaqtigiiktun

Oqauhiligiyukhauyun atuglugin oqauhiit atugtauyun kangiqhimayautivakublugin nunataagutip illuani atugauvaktun.

Illihaqtun Illihimatiginii

Illihaqtuq – Illihimayaita Titigaqvia

Illihaqpaliahuutagivlutik titigaqpaliayukhautauyun, atugnagniniik pilluavioyuniklu illihaqpaliayamikta titigaqvianun.

Illihaiyi – Takuffaaglugin KWL

Takuffaaglugin illihaqtun titigaqpaktain apikutigiyait kioyanagmata taqmainun illihaqatigiinun tuhaqtaukublugin.

Illua 1:

BLM 1.1 Ehuma-Mulguuk-Tuhupkai

K	W	L
Qauyimajaut	Qauyiyumajavut	Hunamik Illitpita
•	•	•
•	•	•
•	•	•
•	•	•

BLM 1.2 Nunavuttaagutiop Angigutaa

1973mi, Inuit Tapirisat Kanatami atughugu Inuit Nunamingnik Atuguhii Qauyihaut opagutigiyat Kanatap Kavamainun. Tahumna qauyihauqnik oqaqhimayuq Inuit nayuq-paktainik inulgaatlu nunamihioqatanivinii nammiigiangita. Oqaqhutiklu oblumi manna qanuk nuna atugtauvagianga taiffumanigaaluklu. Taimaak atugauvaguhihinii qauyig-itkumik kavamat aivaqatigalimaittuugaluit.

Aivajutauvalilauqtun *Nunavuttaagutiop Angigutaa* 1976mi pigiaqtun. Algaagunun amigaitunun, Tunngavikkun Nunavutmi (TFN) naalukpaktun oqaqatigivluginlu Inuit. TFNkunit aivayit tuhaumatigiaqahimayun taiffumanignitanik oblumihiotiniklu avati-aqublugin hivunikhamun. Taman atugnamariktug qauyihaut kavamatuqatkunnut tuniyauhimayuq 1982mi. Aivayiotitayun Innungnut atugpaktun ooma qauyihautiop illuanniitunik illuaqhailigamik *Nunavuttaagutiop Angigutaa* Inuit ongavaqhimayunik nunaqagumaitmata hoglu *Itkilliit Maligaaniitutitut* ittumangivlutik. Kanatamiotitut ajjegiyayumavakkamik, Inuit taxesnik akiliivagumavlutik oblumilu ittutitut ehugilutik innuhiqagumavlutik. Inuitlu hapummiiyumavlutik Inuit innuhiquhiinik, oqaguhiinik inulgaanitlu pihimayamingnik.

Aivaqatigiipaktun Inuitlu kavamatlu 1980ni algaaguini. Inuit niguaqhimayun nakuu-givlugu *Nunavuttaagutiop Angigutaa* 1992ngutivlugu. Talvangat, Kanatap Maligalioqvigyuangat maliganguqtitiyun *unavuttaagutiop Angigutaa* 1993mi. 1993ngutivlugu *Nunavuttaagutiop Angigutaa* atilioqtauhimayuq May 1993mi Innungnut Kavamanunlu. Inuit kamagiyauhimmayun TFNkunnun. Kanatap Kavamaat Nunatsiaplu Kavamait (GNWT) atilioqhimayun *Nunavuttaagutiop Angigutaa* Queen pijutigivlugu.

Aivayioyun akhuguuqpaktun Inuit piyunnautait pitaagiyunagailu kangiqhimmanati-akublugin, kihimi tamagaaluita piyumayatik pingitait. Tamna *Nunavuttaagutiop Angigutaa* tunihihimayuq amigaitunik piyunnautinik pittaagutiniklu Inuitnut. Inuit taminik piyumajamingnik pihimangituugaluit *Nunavuttaagutiop Angigutaa*. Kanatap Kavamaittaoq taminik piyumajamingnik pingitmiyut. Tamna *Nunavuttaagutiop Angigutaa* illitaqhiyuq tunigutigihiamyainik Inuit Kanatap Pigiaqnianun, takukhaunianun hillagjuaqmilu inniqatitivakmata Kanatamun.

Tamna *Nunavuttaagutiop Angigutaa* atilioqhimaliqman maliganguqhunilu Kanatamim TFNkut talva Nunavut Tunngavik Inc. mik.(NTI) atiqaliquhutik. NTIkut hutqikpaktun kamakublugin 42nguyut atugakhan Naahautiliit tamaita *Nunavuttaagutiop Angigutaa* illiyauhimateagaluagiangita. Oblumi tikitugu NTI atuliktivaliayun tapkuninga naahautiliknik.

Illua 1:

NTkut kamavaktun ekayuqhutik Inuit Innugnutlu Avakvioyun kangiqhimaqublugin piyunautainik piliqiyagiaqqaqtainiklu iluaniitut *Nunavuttaagutiop Angigutaaniitut*. Nanihigumik piyunnauditik qauyihunguyait atugumagumitjuk *Nunavuttaagutiop Angigutaa* piyunnauditik piliqiyauyagialikniklua.

Nunavuttaagutiop Angigutaa konturaqguuyuk Inuit tunihivaktun Nunaqaqaagnitigun nunamik tigumiagutimingnik atugauyutuqaqnik Nunavut Nunataagutaata Illuaniittut tauqhiiyun piyunnautinik piligiyakhaniklu pitaaghutik piyunnautinik titigaqhimayunik *Nunavuttaagutiop Angigutaaniittunik*. Ukuat talva pittaagaqhauyun:

- Nagminiqtaagiyat 18%nga nunat Naavuup illuaniitut, talvanitauq oyagaqniaqtaunigiynagain 2% nunait maniliogutyunagait oyaqaqt nanminigiyaugut.
- Manignik pitaagtun \$1.173 billion nik. Nunavutkut Tutquiyutayun atutiagumaaqtun maniknik pitaagiyauyun *Nunavuttaagutiop Angigutaanit*. Tutquqtitigiit atugumaat maniknik pigutitaukublugin banklignitigun. Tapkuat piguqtitaulyun atugtauhunguuyun tamainun Inuitnun nakuuyumik ingilagititaulutik.
- Pinguqtitaulyuk aviktuhimaniqaqliqhuni nunminiq Nunavutmik, niguagauhimavlutik kavamaqaqtun piligiyutiqaqtun tamagaaluita Nunavutmiot kamagiyaukublugin. Kavamaat Nunavuup (GN) kamatiaqtun Inuit pitquhiinik.

Inuit inugiaktiginii 85%nguyut inuqatigiini Nunavutmiotani. *Nunavuttaagutiop Angigutaa* hapummiyauyuk Kanatap Tungavikyunagani. Kavamatkun havaktukhan ehumagitiaqlugin Inuit piunnautigiyait.

Tugaagagiyaat ilaagun *Nunavuttaagutiop Angutaata* inuit inmingniinaq huligiynakublugin. Okuantauq ilitquhituqait inuhigiyauyuktunlu naamainakublugin Inuita. Inuuhiquahii Inuit aktuangmata okpiohiqmingnun innuhigmingnutlu. *Nunavuttaagutiop Angigutaa* hupummiiyuq Inuit angunahuagunnaqnii, eqalukhioqpagnii nanaigiaqtugniilu. *Nunavuttaagutiop Angigutaa* illuaqhagauhimayuk inuqtait konturaqhiqpakublugin, havaaqhalioqluting illihaqtitaulyaklutinglu. Inuittauq pittagtukhan maniliogutinik piyaxhaniklu aheenik oyagagniaqtunit, okhukhanik gaasiniklu qiniqhaiyun nanihigaikpata Nunavutmi. Tapkuat pitaagiyauyun piyunagait Inuitnun nunagiyauyunit ovaluuniit Kanatap nunaqutigiainit.

Illua 1:

Talva Nunavut aviktughimania inuqutainit kavamaliogaluaq, attauttitun Inuit angil-gagiyaat nunaat. *Nunavuttaagutiop Angigutaagun* hapummiyukhan tunihimagamik havagauyukhanik Inuit havaktitiyinun hoglu NTIkut pivlugin nigyutiqutait, oquhiit, illitquhii inuhiqaguhiniqlu maligalioqhutik. Tapkuat havaktun innutuulutik piligitaag-tun ovluuniit havaqatigilugin aheen Inuit Havakvigiyain Titigaqviliit (DIO)nit kavamatlu havaqatigilugin.

Nunavuttaagutiop Angigutaa katimayilioqhimayun ajjikkutagiingitunik atautikku-uqatigilugin minanikhihunguyunik nunanik, imagnik nigyutiniklu. Tapkuat kati-mayingutitauyun taiyauvaktun Inuqutait Kavamat Katujiqatigiit (IPG). Inuit havakpagtun haniligivlugin kavamata ajjekutagiingittut apqutauvlutik tapkuat katimayii. Piqatiqaqhutik aulattihunguyun hivunikhaliqniqnik kinghailutiklu ehumaalugiyakhautauyunik, aivajutauhimayutlu pitaagiyauyukhan kittugiangit maniliogauyutlu qanuq aviktukhauyaangita.

Eqatigiikhutik, Inuit kavamatlu illuaqhaiyun hivunikhaanik Nunavut. *Nunavut-taagutiop Angigutaa* oomajuq titigaq. Piguqhunguyuq algaagun aniguqpaliayuni. Tungavigiyauyuq Inuit hivunmut piguqpaliajutiinut.

Illua 2:

NTIkut Qanuq Illuaqhuqhimavan?

Illitauyukhan

illihagtun immaitukhan:

- Takulugin qanuq NTItkun Illuaqhaqhimagianga qanugiliogiangitalu atunit niguaqtauhimayun atugiaqaqtait.
- Takulugin ajjikkutagiingittut havaagiyait niguaqtauhimayun titkuaqtauhimayunlu
- Takulugin qanuq kiomayagiaqagianga kavamaqaqtuniituni

Okauhiqnik Illitpaliayut

Niguaqtauhimayuq – niguqtauhimayuq piliguyukhaq inuit pivlugin.

Kamatitagauyuq – kinakiaq maligalikiyiluunniit katimayiluunniit kamatitayuq inuit pivlugin inniqaqtuq, ehumaliogutivagain inuit katimayiitlu.

Office – a department of an organization, especially in government, where people deal with a particular kind of administrative work.

Kioyutigiyagiaqaqtain – inmink piligiyaminik kioyunagialik kamatiagluni.

Titquaqtayuq – havaligtug titkuaqtaugami niguaqtaugamilukiaq havaktughaq titigaqvingmi.

Hanagutait

Katimayiit Inugiyait Titigaqhimayut, havaktiit Inuigiyain Titiqat

Pigiaqnianit

Nunavut atugtun ehumaqhuqtutik kavamaqaqniqmik atughugin niguaqnitkun kati-mayitaaqpakhutik. Niguaqtitinioyut pititivaktun inugiyayun niguaqlutik nakuugiyam-ingnik atutiaqniagahugiyamingnik piyumayatik ehumagivlugin. Taffuma niguaqtuup piyunnautaa niguagunnaqnitkun talva tungavigiayuvuq aheet piyunnautiit malikublu-gin.

Nunavuttaagutiop Angigutaata piyunautii aulatauavut NTIkutnik atqutiqaqqhutik tapkuat niguagaohimayun titkuagauhimayutlu kamayagiaqaqtun tamna angigut atugtautiaqtukhaq.

Illua 2:

Mukpigut –

Havaktut Inigiyaan

Attauttitkuuglutik illihaqtun atuglutik Havaktiit Innigiyaanik BLM 2.1miittut inniklugu illihaqatigiyaatik pivlugin. Illihaqtun aviklugin hittamaolutik havaqatigiit tunilugin titiqainik. Talva oqalimaaqhimaligumik BLM 2.2mik, Illuaqhaiyukhan qanuq ittagiangita innigiyaayun NTItkuni. Tapkuat inmingnik titigaqtatik takulugin maligiangita oqalimaaqhimayatik ajjikutagiigiangitat.

Akunniatni –

Tailugin ajjigiiginnii niguaqtauhimayuq, titkuaqtauhimayuq, tiliyauhimayuq.

Illihaqviki taakuffagtun kitkun niguaqtauhimavan, kina titkuaqtauhimayun, kina tiliyauhimava havavikmin apigilugin illihaqtun kitkunnut kiomayagiaqagiangit tapkuat innimingniitut? Ilaqagialiit titigaqtain havaktiit inigiyaangit kitkunnut kiomayukhauyanngita qanuqlu aheeni havavikni ittaqhaita titkuaqlutik kinatkunnik ataniqagiangita.

Huligiyaun –

kiomayagiaqqtun Okununga

Ilihaqatigiit, oqaqatigiiklutik qanuq naiguamaniq kiomatitivagianga. Apigilugin illihaqtun qanuq kauyivagiangita niguaniaqtamingnik? Titigaqlugin ehumagiyatik paipaagmi titigaqvikhamiluunniit. Apigilugin illihaqtun qanugiliogunnagiangita havaamingnik pitangitpata. Taimaatutlu titigaqlugin haavitaayun.

Ehumagiyaayun

Illuanniitut

Kitunik ajjikutagiingituqaqqa niguaqtauyuup titkuaqtauyuuplu piligiyakhain? Qanuq niguaqniit atuyukpan kiomayagiaqaqtunik?

Innmingnit

Kina illingnik hatqiiimatitiva NTItkut Katimayiini? Qanugihiquitit illingnun kamatiagian-gita qauyiyunnaqpin?

Kinguagut Piliqiyakhan –

Qiniqhaiyun

Tililugin illihaqtun titigaqlutik atunit kamagiyakhain niguaqtauhimayun NTItkuni inimingni: ataniq, tungalialu. Tunilugin havaagiyaayunik titiqainik NTItkuni Atanioyut Qanugiliotakhain BLM 2.3mit tuniluginlu ajjianik NTItkut Hivuliqtiit Atugakhain BLM 2.4min. Atunit qanugilioqtukhauyun havaamingni naonaiqlugin. Tamatkiklutik illihaqtun oqamaqatigiiktun naonaiyaqtamingnik.

Illua 2:

Illihaqtun Ekayuqtauyun

Tunilugin tamainik titiqanik atugakhainik illihagakhainun.

Iniqaqtitiniq Ajjikutagingitunik Piohiliit

Kangiqhinatiangita okaohiit atugauyuktun atuglutik illihaqvingmi mikhiliotautaagtun.

Illihhimayai Naonaiqtauyun

Illihaqtuq – Illitpaliyani Titigaqtain

Taffuminga illihaguutagilutik titigaqpaliayukhan qauyiyamingnik.

Illihaiyi – Takuffaglugin KWL

Tunilugin illihaqtun kiglikhanik niglogiyauyuniklu onpqaagniaagain naamakublugin. Oqamatitauyun kiglogiyauyunik atuqulugin.

Illua 2:

BLM 2.1 Havaktiita Innigiyait

<http://www.tunnngavik.com/about/nti-organizational-chartnti-timiup-havaktut-naunaitkutaat/?lang=en>

BLM 2.2 Nunavut Tunnngavik Incorporated

Nunavuttagutiop Angigutaa atilioqtauhimayuq May 1993ngutivlugu Inuitnun kava-manutlu. Inuit atiliogujauvakhimayun NTItkunnut. Kanatap Kavamaat Nunatsiaplu Kavamain atilioqhihimayun *Nunavuttagutiop Angigutaannik* Queen pivlugu Aivayigiyayun akhuughimayun Inuit piyunnautain pitagiyakhailu kangiqhinnatiakublu-gin *Nunavuttagutiop Angigutaani*. *Nunavuttagutiop Angigutaa* amigaitunik tunihihi-mayuq punnautinik pitaagakhainiklu Inuitnun. *Nunavuttagutiop Angigutaa* illitaghiyuq tunihimayainik Inuit Kanatap pigialihaaqnianun, tauttuanun piqaqtitigiangitlu Kanatap Okioqtagtuanik.

Nunavuttagutiop Angigutaa atiliogaugami maliganguqtuq Kanatami. NTItkun hutqik-paktun kamaqublugin tamaita titigaqhimayun 42nguyut Maligat atuligiaqublugin. NTI oblumimun kamayun huli tapkuat atuganguqtitpaliayain. NTItkun havakpaktun mi-anigiyublutik piyunnautinik pitaagiyakhainiklu taiyauhimayunik *Nunavuttagutiop Angigutaaniitunik*.

NTItkutni katimayiqaaqtun 8nik aulutiyun havaktiinik. Katimayiniittut ekhivautaq, tungilialu, 6lu atunit Aviktughimanignit (RIA) niguaqtauhimayun. NTItkun ekhivaotaa tungilialu innimingniiyuktun algagunut 4nut. Algaagut mulguuq taman niguaqtauva-kun atunit innigiyauyut nikittaaghutik.

NTItkut talimanik Katimayigalaaqaqtun Ataniovignit. Tapkuat ekhivautaq tungilia ilaqaqtun ekhivaotaayunik pingahunit (RIA)nit Ataniit Katimayigalangit taiyauyun.

75 nguliqtun havaktii NTItkun Iqaluktuutiami, Kangiqhiniqmi, Iqaluitni Ottawamilu. NTItkun havaktii Inuitnait amigaitqijan.

NTItkun Ataniit Havaktiit, Katimayit havaktiilu tamaita havayuktun taffuma illuaniitut *Nunavuttagutiop Angigutaani* atugauyaangita.

NTItkun piliqiluaqpaktun ekayuqhutik Inuitnik Inuitlu Havakvii kangiqhaiqublugin piyun-nautimingnik pittaigiynaqtainiklu atuglugu *Nunavuttagutiop Angigutaa*.

Illua 2:

Nunavut aviktughimaniouq inuitnun kavamaqaqtitauyun. Inuit nunangat angilagagiyauyuq. *Nunavuttagutiop Angigutaa* hapummiiyuktug tunihivakkamik piligiyakhanik Inuit Piliqiyiinun tapkuanguyut NTItkun mianiqhiyun nigyutainik, oqauhinik illitquhiinik innuuhiaqguhiiniklu maligaqhalioqtivlugin. Tapkuat kamagiyakhain NTItkun ingmingnik havaktaagtain ovlukiaq tunilugin aheenun DI Onguyunun kavamanunlu? (Mukpigaq 14).

GN hapunmiyut piyagialiinik tamaita pivlugin Nunavutmiot. NTI happunmiyut Inuit nipianik Nunavutmiot tamaita pitquyain atugauliqublugin.

BLM 2.3 NTI Hivuliqtiia Huligivagain

Ekhivauta

NTItkun ekhivautaat kamayukhaq tamainik kamagiyainik aulatauniinik huligiyainiklu NTItkun, inuqutaita piyumayain maliktaukublugin. Ekhivautak NTItkun katimavi-gyuaqtitiligaingata ekhivautauvaktuq Katimayiilu katitikangata. Ekhivaut kamayuktug tamita maliktauyaaliit mailitautiagiangita.

Ekhivautaq kiinagiyauyuq Inuitnun Nunavutmionun kavamanut, aheenun havakvinun kanatamionun aheenunlu naoyunun hillagjuaqmi. Talvattauq, ekhivautaq onipkaayuktug katimayutiviniqnik illagiyauyun tuhaumatkaghugin ehumaaluutaayunik piliginiyuniklu malikhuin kamagiyagiaqaqtani.

Tungalia

Ekhivautaq opalaittagaangat, tungaliq atanip piyakhainik kamayuktug. Tungaliq talva kamayuq tamaita katimayii illuaqhagai malittiagiangita NTItkun maligainik.

Tungaliq kiinagiyauyuq NTItkunnun Inuitnunlu Nunavuup illuani kavamatkunnut opaqtagtug aheenunlu kamayunun Nunavuup illuani hillataanilu. Talvalu oqayuktug katimayii huluginiik illagiyauyuniklu ehumaaluutainik piliqititiiyunlu atugainik innigiyani maligait atughugin.

Tungaliq ekhivaayuktug mulguuknun katimayigalaangit katitpata: Inuit Illitquhiinik Pitquhiiniklu Pivliayuliqiyiit Katimayigalaangitni okunanilu Inuit Nigjutinik Avatiniklu Ekayutii Katimayigalaangitni. Tungaliq ekhivaotaayuktug Nunavutmi Inuit Nigjutiliqiyia Kamayigjuangitni.

Illua 2:

BLM 2.4 NTI Hivuliqtii Kamagiayit Illihaqtun Titgaqviat

EKHIVAUT	TUGALIQ
Qanuilioguhia • • • •	Qanuilioguhia • • • •
Havaat/Kamagiyain • • • •	Havaat/Kamagiyain • • • •

Illua 2:

BLM 2.5 Huuq Atugnaqpa Niguagniit NTItkunnut?

NTItkun mulguuknik niguagauhimayunik hivuliqtiliit. Innigiyaayut ekhivautaq tugaliau. Atunnit niguagauhimayut algaagunut hiitamanun innimngniilaqtun. Niguaqtitiniit algaagun mulguuq taman piyuktun atunit nikittakublugin. Ekhiavutaq tugaliqlu kamayut hivuliiqhugin Inuit Inuitlu Huligivii kangiqhiaqublugin piyunautilim- ingnik pittagiunaqtainilu atuglugu *Nunavuttaagutiop Angigutaa*.

Inuit Kanatamiotat, 16nik okioqagumik ongataanutlu atiqaqataunginagialiit *Nunavut- taagutiop Angigutaagut* niguaqtitivilugin NTItkutigun.

Kinguvaqnalaittuq illitugiyumayun niguagniqmik Nunavut illuani huligiqataugumi. Qauyimaviit 40%tuinait Inuit niguagiaqtuytuqtun NTItkunut aheenunlu Inuit pigiyaini nigualiqqata?

Atugnatagyuaqtugli tamaita Inuit illauvaklutik NTItkun ehumaliogaini, hogmi ehumaqhuqtuni kavamalikni illaugamik niguagunaqhutiglu.

Niguaqnitkun NTItkun Niguaqtitiniini, Inuit talva taihiyunaqtun kina inianiit- tukahuyakaa ehumagiyatik haavinniagiangit. Naonaiyaqhimatiaqtutkun Inuit taihiyunnaqtun qanuq NTI nunatiklu aulatauyukhauyaakhaa.

Illua 3:

Ehumaqhuqtunik Kavamaqaqniq Kittuuvaqaa

Illitauyukhan

Illihaqtun immailuiqtukhan:

- Okaklugin tukkia ehumaqhuqtunik kavamaqaqniq
- Ehumagilugu qanukiaq *Kanatamiot Maligaq Piyunnautinun Ehumaqhugniqnunlu*
- Atugguhia atuttiagtiginialu okaklugin ehumaqhuqtunik kavamaqaqtuni atugauvaktun NTItkunut

Oqauhiqnik Illitpaliayut

Ehumaqhuqtunik kavamaliit – kavamaqaguhiq inugiyauyun hivuiqtikhamingnik taihiyuktun niguaqhugin innikhainun.

Hapunminiq – aaniqtautitailiyut kinamiqaa hunamikluuniit.

Ajjikkutagiiktut – ajjigiinik atugtut, piyunautiliit kamagiyaukhailu.

Maligatigun – hungliqiyun maligatigun.

Aulaanginagialiit – ingilgainagialik havaamit aheanun havaamut, angilamun ovaluuniit ilitquhiqaqtunun aheenun nuulaqtug.

Qaffinnautqiyan – inuit ajjiqutagiit oviniitigun, illitquhiitigun, okpigniitugut nunaqaqatauyun amegaitqiyan aheenik oviniliit, illitquhiliit okpigniliit.

Hanagutait

Kanatamiot Maligaat Piyunautiinun Ehumaqhuutainunlu (Illagiqniani 1)

Pigiqnianit

Hamaniitqiyan nunaqatigiitatuyuktun ehumaqhuutinik piyunnautinik niguaqatauvakhutik. Kihimi, nunaqaqtuni aheeni amigaitun niguaqtitiyuinmataa ovalu niguagniit illait nioviqtauyuktun eyigaqtugtut illait. Kanatami, kangiqhiyuptigun ehumaqhuqtunik kavamaqauhiit hapunmiyauyun *Kanatap maligaani Piyunnautini Ehumaqhuutaini*.

Illua 3:

Mukpigut –

Kitunik piyunnautiqaqpita Kanatami?

Illihaqtun aviklugin talimaiotiliqtun atunit oqalimaaqtukhan taffumingat *Kanatami Maligaat Piynautiinun Ehumaqhuutainunlu*. Illihaqtun takuffagtun talimanik piyunnautinik okunangat Aulaanginagialiit Piyunnautiit BLM 3.1, Maligatigun Piyunnautiit BLM 3.2, Ajjikutagiiktut Piyunnautiit BLM 3.3, Qaffinnautqiyen Piyunnautiit BLM 3.4 Ehumaqhuqtunik Kavamaliit Piyunnautiit BLM 3.5.

Atunit katingayunit illihaqtun titigaqtun kittuugiangita piyunnautiit kangiqhiyatiklu okaklugin illihaqatimingnut.

Akutniatni –

Tukinga Ehumaqhuqtunik Kavamaqaqniq

Ehumaqhuqtunik kavamaqaqniq inugiyauyun niguaqpaktun hivuliqtikhamingnik niguaqhugin niguaqtitiniqni. Ona oqauhigitqaaqlugu illihaqtunun talva oqauhiqaliqtun oominga. Qanuqli inuit inmingnik aulattunnaqpan?

Huligiyakhaq –

Kittuuva Niguaqtitiniq?

Niguaqtitiniit atugauyuktug inuit nigutivlugin kuffinikluuniit inugnik hivuligvingmut illiyaukublugin. Niguaguhiit ajjikutagiilimaitun nunagiini ahiptingni helugjuami. Tuhupkailutit tuhauffaghunguyun niguaguhiqnik olupqiligumik(Bingo Scavenger Hunt)mik.

Tunilugin atunit illihaqtun (Bingo Scavenger Hunt) paipaaqutaanik BLM 3.6. Atunit illihaqtun atugumayamingnik tiguhiyun tuhagakhanit (Electoral Facts from Around the World) Niguaguhiyit Hilagjuamit BLM 3.7 Illihaqtun opaktagtun ahimingnun tuhagahuaqhutik tigumiaqtamingnik tuhaumajutimik. Illihaqtug talva humut illiyuqtautaa qiniliqtun titigaqhugin innigiliqtain.

Talva atauhiqmik tukiliaqtumik iniqhigumi illihaqtug ekhivaagtukhauyuq. Illihaqtug tuhapkailimaitug tigumiaqtaminik taipkununga ekhivaaliqtunun.

Illua 3:

Ihumagiyauyun

Illuaniitut

Qangali niguagumaagivan NTItkunut?
Naliit inigiyauyun niguagtauyukhan?
Kuffiovat illagiyaunin katimayiqappa NTI Katimayii?
Kinatkun niguagunnaqpan NTItkun Niguagtitivlugin?

Ekayuqatigiiklutik

Qanuq niguagniit ekayukpan ehumaqhuqtunik kavamanik?

Nunminingaaqtun

Huuq atugnaqpa illaulutit niguagtuni?

Kinguniagut –

Huuq atugnaqpa NTItkuni niguagatauniq?

Atautikkuuglutik illihaqtun, okaohigivaklugin tapkuat onipqaagauyun, inimingni huligiyakhaunik kamagiyakhainiklu NTItkun qanuilioqhutik pitaagtihimavan Inuit piyunnautainik. Apigilugin illihaqtun niguahimagiangita ahu huuq niguagqan ovalu huuq niguangilat? Hunmat inuit illait niguagiaqtujuitpan? Qanugililugitliqaa taipkuat niguagiaqtujuitpan niguagumaliqtitakhan?

Illihaqvingmi Ekayuqtauyun

Tunilugin piqaqublugin naamayumik ajjikutaanik titigaqhimayun *Kanatamiot Maligaat Piyunnautinun Ehumaqhuutinunlu*. Illihaqtun atugakhaan.

Iniiqaqtitiniq Ajjikutagiingitunik Piohiliknik

Atuinagialiit illihaqtun titiqanik dictionarymik atugauvaktun oqauhiit tukungit qanugitaakhaita illuani *Nunavuttaagutiop Angigutaanitut* talavaniitutulu *Kanatamiotaat Maligaat Piyunnautinun Ehumaqhugniknunlu*.

Mukpigaaniitut ajjigiingittut illait ajugnutqiyan illait takitqiyan. Taipkuat ayuqhavyaktun illihaqtun naiqiyaniqaa tunivaklugin.

Illua 3:

Illitiginia Qauyihagtauyug

Illihagtag – inniqluniok Illipaliayami Titigaqvia.

Illihaiyi – Kinqhailugin illihagtagun titigaqvii okakluginlu qanuq kangihivagiamini.

BLM 3.1 Aullaaginagialiit Piyunnautiit

Tamagaaluita Kanatamiot ehumaqhuglutik aullaaginagialiit ihiqlugu, qimaqlugu ovalu ova nayuinaqlugu Kanata.

(2) Tamagaalukmik Kanatamiottat tammaitalu nunaqainuqtugiyauyug Kanatami immaatun piyunnautiit:

a) niktiglutik nayuliqlutik nallianiluuniit aviktughimaniini Kanatap; ovalu

b) havaagiyumayamingnik pinahuaqlutik nalliatniluunniit Kanatap aviktughimaniini.

(3) Piyunnautiit titiqhimayun illaani (2)mi okuninga maligailiit:

a) maligagiyauyut atugauyuqtutlu maana maliktakhautait hanigulaitait kihimi elli-iyagtitut ittauyukhautaungitut ajjikkutagiititut kamagiyauyukhan talvani (4)miittut Titigaqhimayut (2)mi (3)milu tapkuat ongavailimaittut maligalioqtauhimmayunik, piliqiniilu aviktughimaniqmi tugaagahuaqtun pittauhivaaliqtitiniqmi innuhiinik taikani aviktughimanigmi nayuqtun taipkuat ayuqhaqtqiyan maniliotiagitqiyan pivallaatumik aviktuhimaniyut mikitqiyaupata manilioqnii aheeni Kanatamio-qatiinit.

BLM 3.2 Maligaqtigun Piyunnautiit

Tamagaaluit inuit innuuhigagialiit naamayunik, ehumaqhuqlutik eqhinaitumiitlutik pit-tailiyauvangilutiklu innunahuaqnii kihimi maligaqmik ahiguigumik tiguyauyaaqangitut. Tamagaaluita piyunnautiitigun pijjutaitumik qiniqtauyaaqangitut tamayait tiguyauyuhagtitutulu pijjutaitumik. Tamagaaluita piyunnautiit hamangainaq tiguyauhimagiaqangitut ehiqtauvingmuuqtauyukhautaungitut. Tamagaaluita piyunnautimingnik atugtaagtun tiguyauhimaligumik ehiqtauhimaligumik:

a) tuhupqagaukautigilutik huug tiguyaugutaat;

b) takulutik maligaliqiyikhamingnik hivikitumik tuhaqtitaukautigilutik piyunnauti-inik; ovalu

Illua 3:

c) huligaluagiakhaa tiguyaumania atuglugin maligaqtigun atuglugu *timiqagami takuyauqautigiyyuq* (*habeas corpus*) tiguyaumania mikhiqangitpan anititauluni inggiinnaq. Kinaluunniit tiguyaumayuq okuninga piyunnautiqaqpug;

a) tuhupkagauluni inggiinaq huuq tiguyaumajutiqaagianga;

b) otatqititauvalaangiluni itqaqtuimun takuyauluni;

c) ayauqtauvalalimaituq itqaqtuivingmi onipqaaquyauluni tautugniguni kinakiaq maligaqmik hugainiqtiavlugu;

d) taiyauhimaluni pahiyakhamagiogittuq kihimi itqaqtuivingmi tuhaayautqaagluni naalaktauluni illauhaimaitunun piliqiniinik takuhimagitunit naalaktiqaqluni;

e) anihimayunaqluni akiliigumi akituvallangitumik itqaqtuivingmuutqaqtinagu pijutiqaqpata kihimi annittailiyakhaq;

f) onataqtukhaqtigun tiguyaumayun kihimi tuhagauyuqhan onataqtukhan itqaqtuiviani, itqaqtugtauligumi inutuinaqnik naalaktuqaqtukhauyuq taffuma maligaq hugaqtaa tiguyaumavinmiigiaqaqpan algaagunun talimanun ongataanunlu ehiqtauhimaniagunaqqan ovluunniit puqtuniquhaitumik anullaqhiqtauyaaqaqqan;

g) pahiyaqhaulimaituq havaktun qamatiangitpata hunikluqaa atutiangitpata puiguiyuqaqqan tuhagakhamik, taikani puiguqtauyn atugautiangittutlu kihimi maligaqnik aheguikpata, naniyagumi hugaihimayuq atuglugin maligait atugauyuktun Kanatami ovaluunniit helagjuaqmi maligaqmik aheguiniqqan;

h) Itqaqtugtautqaagluni qauyiyauguni pahiyakhauginnia taffumingatainaq itqaqtugtauffalimaituq ovalu; talvali pahiyakhaugiaqhaa naonaiyaqhimaliqqan etiqtauvingmiiligumi taffumungatffaag itqaqtugtauffaalimaituq; ovalu

i) talva qauyiyaugumi pahiyakhauyaakhaa etiqtauhimania otatqikhaagumi, maligaq aheguqtaa oblunit pigiaqluni ehiqtauhimania illaliothunguyuuq, atugtitauluni piyagitungiqiyamik ehiqtauhimaniqmik. Tamagaaluita pittiangitauyagiaqangitut aaniqtigtauyaqaqangitut anullaktitaunahuaqtun. Tamnalu itqaqtuivingmi tautuktuvini onipqaamitigun payiyakhangulimaitug okaktainun aheeni maligaliqiyunun atugaulaitut okaktain, kihimi okaohigiyain equyunik itqaqtuivingmuugtun talvalu tamaqhimayunik onipqaqtun maligaqmik aheguyun itqaqtutaulikqata kihimi. Kinatkulimaat innutuulutik katingalutikluunniit okao-hiqatigingitkumitjuk itqaqtuivingmi mumiktitigiyaqagaliit heotiitlu tuhangittut tuhaayiqagialit.

Illua 3:

BLM 3.3 Ajjigiiktitauniit Piyunnautiit

(1) Tamagaalukmik inuit ajjigiiktitaunin maligaqtigun piyunnautiliit hapunmiyuqaqlutik maligaqtigun ajjikkutagiiktun hanigguqtaulimaitun, pivallaaqtumik, oviniata minguanganik, humiotauyakhaanik, ilitquhiqatiginginamiok, oppiguhii, angutaukpan angnautpan, okioqaqtigina, ehumaqatiangitpan timmiagut ayuqhqqan atugauyukhautaugittun itqaqtuivingmi. (2) Titqqaani (1) maligaqmik ongavailimaitut, piliqiniit huliginiitlu katingaatigiit atugahuaqtun nakuuhivaalikublugin ayuqhakqiyani pijutaulimaitun amingita minguangit, humimiotauyaakhain, illitquhiqaguhiit, okpinigiyait, angutaunia angnaunia, okioqaqnia, ehumamigun timimigutlu ayuqhautiliit akigaqtuutaulimaitun.

BLM 3.4 Kuffinnautqiyani Piyunnautait

(1) Kanatamiotamariit

a) okauhia nutagaupluni atugpagaa kangiqhaiyaalu huli pamiqhuni Qablunaatitu-uqqan Weweqqanluuniit kuffinnauqiyaugumik aviktughimanigmi nayuqkamingni, ovalu

b) illihagiaqhimagumik mitqaublutik sikuunigumik Kanatami Kablunaatitut Wewetitlutluuniitkani nayugamingni nunami okaguhii Qablunaatun Weweqtitutluunniit, taimaatutauq nutagain illihaqviqaqtukhan okauhigmitigun illihapkgauvaklutik. Kanatamiotamagiiit nutagain illihaliqtun pigialihaaqtuni puqtutqiyani luuniit Kablunaatitut Weweqtunikluuniit taimaatuttaug sikuugiatukhautauyun nutagangit.

Piyunnautii Kanatamiotamariit atuglugu titigaqhimania (1)mi (2)milu nutagait sikuugtitauyukhan Kablunaatitut Wewetitlutluuniit nunagiyamingni kuffinnau-galuagumik

a) taikunani aviktughimanigni nunalikni nutaqqat amigainii naamakpata talva sikuugvikmi okauhiguhiitigun illihaktitauyukhan manigiyayut naamakpata; ovalu

b) illagiyayut, taipkuat nuttaqqan kuffionii naamakpata, okaohituqitigun sikuug-tukhan manigiyayut naamakpata.

Illua 3:

BLM 3.5 Ehumaqhuqtunik Kavamaliit Piyunnautiit

Tamagaaluita Kanatamiot piyunnautiliit niguagunnaqlutik Katimayituqaqnun illiyukhanik ovaluuniit maligalioqvingmut illiyukhanik taimaatun illaliutiyunaqtun iqatigiigatauluni.

(1) Taikani Kanatap Katimayituqaini maligalioqvingnilu iniaqtukhaungitut algaagut talimat ongataanun inugiyait ahinguqtaqpaktun.

(2) Onataqtuqativlugu nigioqpataluunniit onatagtunik, nunagiyaat ehaaqtukpan illu-anitluuniit olumnautaupan, Katimayituqaait Kanatap maligalioqtiitlu algaagun talimat ongataanuugunnaqtun maligalioqtiit taimaatun niguaqpata illagiaqtauluni inigiyain Kavamatuqaqkun (House of Commons) ehumalioqqata taimmaatun niguaqtun kavamat pingahuutqiyat angiqqatigiikpata maligalioqvingnilu taimaitugtaug.

Katimaqatigiigiaaqaqtun Kavamatuqatkun Katimayii maligalioqviitlu okioq atuhig tutkii 12 illuani atuhiiglutik ongataanunlu.

Illua 3:

BLM 3.6 Tiq-Taq-Tuq Paglavlutik Nugvaaqtaiyun

Olupqiniqtun Immak

Pihuluumalutik illihakvikmi. Apigilugu aheni illihaqtug qanugitunik oqauhiqagianga pihimayaa titigaq. Nalliatnun puugvingmun nakuuyakhaa puuglugu. Kangiqhiyani titigaqlugin puugvingmut.

Inniqtan olupqinik atuhimik tukiliaqtumik titiqhiguvun titigaqvingni. Taimailiogiguvun ingillutit. Inihimaligavit ekayuqtukhautaugitutit olupqiyunik sikuuqatingnik.

	Tiq-Taq-Tuq Paglavlutik Nugvaaqtaiyun		
	Hillugjuaqmi	Kanatami	Nunavutmi
Niguaqtun Kuffionii			
Niguaqniqmun Piyunnautiit			
Niguaqniup Oblua			
Niguagiaqtuguhiit			

Illua 3:

BLM 3.7 Niguaguhiit Hillugjuaqmi

✓ Kuffiit niguagiaqtugtun

Titiaq 1

1990 ngutivlugu, Malta miot amigaitpiaqtunik niguagiaqtughimayuqaqtunhad 96.7 % nguyut Mali mili kuffinauniqhaitun 27.1% nguyut niguagiaqtughutik.

Titiaq 2

Niguaqnautivlugu hivulliqli malguukni Nunavutmi niguagiaqtughimayun Maligalioqv-ingmun illiyuqhanik Nunavutmi 1999ngutivlugu, qaniani 90% opaktun niguagvingnun.

Titiaq 3

kinguliitumi niguaqtitingmata NTItkun Ekhivaotakhamik, 35% nginait niguagiaqtug-paktun.

✓ Niguaqnitkun Piyunnautiit

Titigaq 4

New Zealand mi hivulliituvlutik angnaait nigutitauhimayun 1893mi. Switzerland miot kingulliituuyun niguatitiyunaqhugin angnat 1971mi.

Titigaq 5

Inuit niguagunnaqtun NTItkun Niguaqtitinini okioqaligumik 16nik.

Titigaq 6

Nunavutmiotat niguagtaagtun Maligalioqtukhanik Nunavutmi okioqaligumik 18nik.

Illua 3:

✓ Niguagnaop Oblua

Titigaq 7

American nunaini, Kavamatuqanun niguligaigumik Aippiotimiinginaqtuq Niguagnaup Oblua, hivilliittug Nuggajjaut aniguqqan Novembermi.

Titigaq 8

Kanatami niguagnait nuggatjaunmiigayuktun.

✓ Niguagtitiitjuhiit

Titigaq 9

Nunavutmi, nunalingni niguayuktun December pigialihaaqtivlugu.

Titigaq 10

Nigualiqqata Frncemi Atanigjuaqhamik, haalakhagialik 50% atuhiqmiklu nigutigilugin. Tamna niguagtaunahuaq tungauttigumi hivulliqmik niguagtivlugin, taima aippanik niguaffaqtun pinahuaguhiik aniguqqaaqtivlugin akuniatni mulguuk amigaitqianun niguatauhimayunun.

Titigaq 11

Nunavutmi Maligalioqtiit inimingniitukhan algaagunun hitamanun ongataanuulimait-tut.

Titigaq 12

NTItkun Ekihivautaa Tungilialu inimingnilaaqtun algagunun hitamanun.

Titigaq 13

Kanatamiot angnait niguagunaqtitauvaktun kavamatuqatkunni hivulliitumik May 24, 1918ngutivlugu.

Titigaq 14

Australia mi, nunaliqutait okioliit 18nik ongataanutlu atilioqhimmaitumik niguavil-iagutik akilikhaqtaayuktun \$20min \$50mun.

Illua 3:

Titigaq 15

Dominican Republic nunaani, onataqtukhani palihihimmagnilu havaktun niguaqataulimaitun.

Titigaq 16

Nunavutmi elluaqhaivaktun kayuhipqaqhugulu hivulliitug Niguaqpaktun Maligaanik October 31, 2002 mi. maligaup titiqqaini okioqtagtumiot tiguyauvingmiittut niguaqqataunginagialiit tamna talva maligaq hivulliittuuyuq Kanatami tiguyauvingmiittut niguaqatuayunnaqhutik.

Titigaq 17

Israel limi, nunalimaaqutait atauhiqmik niguagtuliqiviliit, inuqutainit 12onguyut iniaqtukhan.

Titigaq 18

Nunavutmi, atuhuq Illagiayauyuq Kanatap Katimayigjuanginnun aheelu 22nguyut illagiyaayun Maligalioqvingmun. Nunavutmi Maligalioqtiit (MLA)t atugpaktun amigaitqiyen nakuugiyait niguaqhutik atuliqpaktun, atungittun kavamagiyatik pitquyainnik maliktutitut.

Titigaq 19

Kanatami Kanatap Katimayigjuanginnun illaayun, ekhivaaqatauvaktun Iglugjuangani Maligalioqtiit, niguaqtaayun inimingniittut algaagunun talimanun ongataanuulimaitun.

Titigaq 20

New Zealand mi, 7nik ekhivautanik hanigvaihimayun Nunaqaqqaagtuqutaita (Maori)tkun atugakhainik, ekhivaavingnit 12onguyunit. (Maori) Nunaqaqqaagtuqutait New Zealand.

Illua 4:

Niguaqniit Illuani

Illitauyukhan

Illihaqtun immailiqtukhan:

- Atuglugu pinguaqlutik niguagakhauyumanguaqlutik
- illihaqlugu niganiliqiniq atuglugulu niguaqataunguaqlutik
- tailugin nalliit NTItkun niguaqtitiniqmun atugpagain.

Oqauhignit Illitpaliayut

Hivulliituuvlutik Niguaqtut – oblumagiata nuguagvihaup hivuani NTItkunnut niguaqatauyukhan. Taimaatun nuguagumajun opagniq ajugumik niguagnavliqqan obluani hivuliolutik nuguagtaagtun.

Niguatuup Titigagvia – titigvikhag nuguagiaqtuup naonaighivikhaan nalliannik niguaqtaminik.

Niguagutiit Titiqaita Puugvia – Puughivikhaq niguaqtun nuguagutit titiqainik. Kanatami Niguaqniit Maligaat-Maligmarik atugauyuq niguatuliqitivilugin Canatali-maami.

Katimayiit – NTItkut 8nik Katimayinun iniaqtun tapkuat Ekhivautaat, Tungalia taapkuatlu NTItkuni eqatauyun Ekhivaitaat Tungalialu Aviktughimaniini (RIA) piyunik.

Niguagakhaq – kinalikiaq nuguagtauyumayuq inuinnik kiggagtugvingni.

Ataniq Niguaqtitijuni – Aheenit havakvilik NTItkunun aktaungitun nautigtugtut niguaniojunik NTItkutigun.

Niguagvingmi Mianigiyyi – nuguagtitiyuni kamayuq niguatuliqiniqmik opaqtagtauyuni. Niguaqnigmi Mianigiyyi kamaniaqtug taimna nuguagiatugtug niguaqatauyunatiagianga, naahailunilu nuguagutivinignik kaffioyangitalu naamanii nouttigtutiaglugin.

Ekayuqtug Niguagvingmi Mianigiyyi – Ekayuqtug Mianigiyyimik nigugvingni kamayuq. Ehumliotukhaq nuguagiaqtugtun niguaqatuyunagaluagiangita, naahaiqatauyuk niguagutininik pittiaqhimagaluagiangita naottigtugtug.

Illua 4:

Niguagniop Oblua – oblumagia amigaittut niguagiaqtugviat. Oblu tamna illaatigun taiyauvaktug titiqhijauyut naahaqtauviat.

Niguaqtuliqiyiit Kanatami – kavamanun nalliinun tilioqtaungitut illipkuungayut kamayukhan kanatamiot nigualigaikpata, mikitqiyani niguaqtuni ovaluunniit maligagjuaqmik niguaqtinahualigaikpata.

Niguaqtug – inuk niguaqatauyunnaqtug. Immaatut, NTItkun niguagtitivlugin, Kanatamiotamarik nunaqtaqtug okiolik 16nik ongatanunlu niguaqtukhanun titigaqviinun illaayunnaqtitauyuq *Nunavuttaagutiop Angigutaani*.

Niguaqtun Nunaat – nunanguami niguaviliit Kanatap Katimayigyuanginun Iniaqti-tiyun ovaluunniit Maligalioqvingmiituqutitit. NTItkun atuyutun Niguaqtun Nunaat titut ittunik. NTImit Ekhivautag Tungalialu tapkuaq Inuit nik tamainnik Nunavutmioik hatqiyaagtitiyuuk.

Niguagtitiniup Atugaujuhia – Kanatami atugpaktun elluaqhaqhimayunik hivuani niguaqniop-kinguani niguaqniop- titiqagtigun tugaliit. Taimaatun itkamik, tamna amigaitqianut niguaqtauhimayuq initaagtukhaq.

Atanioyut, Ataniit Katimayigalaat – NTItkun Ekhivautaan Tugalialu taiyauvun Atanioyut Kamayun NTItkunni. NTItkut Ataniit Katimayigalaani illaayun. **NTItkunnut**

Nunavut Tunngavik Incorporated – NTI kut Inuitnik kamatitauyut nauttigtugtun Nunavut Kavamait Kanatap Kavamaitlu tugialiknik *Nunavuttaagutiop Angigutaani*-itutingilgattiagiagaluanginnit.

Nigyagvikmi Titigaqti – titigaqtioyuq niguatuni mianigiyimik ekayuqtug tautuktug taffuma niguagiaqtugtuup antia titigqahimayaanga niguaqgunnaqtun titiqaini.

Niguagiaqtugvik – opaktauyuq niguagiaqtugata iglugjuaq.

Aviktughimaniini Inuit Katujiqatigiit – (RIA)t Inunitnun katiujuqatigiit kamayaaqatun Inuit huligivagainik atunit aviktughimanigni Nunavutmi. Okuanguyut Kitikmeot Inuit Association, Kivalliq Inuit Association tapkuatlu Qikiqtani Inuit Association.

Nakuugittug Niguaguti – niguaguti illijauhimayuq niguaguttiit puugvianun, kihimi manigiyyup nakuugitugiyaa nahagauyukhaungitug niguaqtuup piyumayain naonaiti-aqhimmitun.

Huguqhimayuq Niguaguti – niguaguti huguqhimayq, niguagutioop puugviannut puughimaitug – hooglu) niguagut tamaqhimayumik titigagtauhimayuq kangiqhin-naitumik nutaamik pivalluqhutik.

Illua 4:

Niguagiaqtugtun Atilioqvian – hulimariktun atilioqhimayun niguagunnaqtun titiqain. Atinga, tugaagutaa, obluata innuvia angnauyaanga angutauyaanga. NIttkun atugpak-tun Niguagunnaqtun Atiitik taikangat *Nunavutaagutiop Angigutaanit* atilioqhimayunit.

Hanagutait

Katihimayun Oqauhiit Atugauyuktun Niguaqtuni

Pigiaqniani

Illannitkun inuit niguagiaqtuyuitun kangiqhimatianginamik ovaluuniit niguagaluaguik qanugihiqpaligiakhaa naonagman. Ooktuganguaqlutik niguanguaqlutik, illihaqtun illitugiyumaaqtun qanugitakhaa niguagatauniq.

Mukpigut –

Illihainialihaaqlutit hanalutit titigtuyyamik okuninga takuyakhainik: Hivlliituuvutik Niguaqviit, Niguaqtun Titigagvia, NiguagutiitTitiqaita Puugvia, Niguaq-tuliqiyiit Kanatami Maligaqjuaq, Niguaqviop Oblua, Niguatuliqiyii Kanatami, Niguagtut Nunagiyaut, Niguatuliqiniop Atuguhii, Nunavut Tungavik Inc., Niguagut Naammagit-tug, Niguagut Halumaittug, Niguaqtukhan Atiqaqvia, Niguagiaqtugvik. Tapkuat takukhaulutik sikuugviata hanigaani.

Sikuugvinmiitut olupqilutik jeopartytitut immaak Kittuva–? Illihaiyi oqaqtug tukigiyaanik. Illihaqtun kioyukhan apigiyutun oqaqlugu. Immaq illak: Illihaiyi oqaqtug “havaktug taimna kinova ekayuqpaktug niguagvingni niguagiaqtugtuup atia illaugalu-agiakhaa niguagtukhan titiqaini ikayuqpaktug titiqaliqiyuni? Illihaqtug kioymaaq immak “kituuva akuniotiginia iniminiittukhaq” Tamagaaluita okohigiyauyuktun atuglugin olupqitilugin.

Akutniani –

Sikuugiaqtinagin hulu okuat takuyakhalioklugin oqauhioyuktun: Kinnuva...? Niguagakhaq, Ataniq Niguaqtitijuni, Niguagvinmi Mianigiyyi, Niguagvinmi Titigaqti, Niguaqtug, Havakvinni Atanioyun. Atuglugin ajjikkutain Mukpigaivingmi illhaqtun kiomaniaqtun pigiaqlugin oqaqniakatik immaq Kinnuva?

Tunioqaqlugin Katitauhimayunik Niguaqtun Oqauhiinik Illuani BLM 4.1 sikuugtun apigiyakhan kiojutigiyatik qanugittakhaita aheenun kioyauyuhinun.

Illua 4:

Huligiyakhaq –

Niguaqlutik Tiguanguakhamik

Oqautilugin illihaqtun illaungmata niguaqatuanguaqtuni.

Immaatun 1

Niguaqtuqaqniaqqan, niguagakhaqtaqagialik. Illihaqtunin talimanikluqaa, ooktuquyilutit. Naahaiyukhamiklu havaktuqanguaqluni niguaqtuniklu qauyihaktukhamik. Mulguffaanik ooktuquyilutit. Tuhaqtulugin niguaqtunik quyihaqti nigualimaitug kihimi ajjikkutagiikpianik niguahiqtauyuqaqqan.

Oqautilugin tahumna niguaqnaqniq pijutilik niguaqhikublugin tiguanguakhamik. Illihaqtun oqanginagialiit kangiqhihimayamingnik kittuuyakhaa tiguanguaq. Atunit niguagakhauyumayun piyumayamingnik naunaiyailutik tapkunani titigaqhimayuni okuat BLM 4.2-Amaruq's Speech, BLM 4.3-Tulugauup Oqauhii, BLM 4.4-Nanuup Oqauhii, BLM 4.5-Aiviquup Oqauhii, BLM 4.6-Tukuup Oqauhii.

Illihaqtun nalliatnik niguaktakhamik ekayuqtugiangita naonaiyaiyun. Niguagakhauyuq ekayuqtinilu enilioqtukhan havagvikhamingnik niguagakhauyumaliginiqiniagamik. Atuglugu titigakvikhaq Tiguanguaqaliqniqmun ingihioqtukhan atugniakamingnik. Atunit niguagqhaunahuan oqautikhamingnik opalungaiyaiyun tuhaupkaitigivlutiklu oqauhikhamingnik. Niguaqtuliqinguagtut ookugaqtun.

Immaatun 2

Illihaiyi illihaqtunlu katimayingualionginagialiit illihaqtiinit, taimaituqagiigtkumik. Illihaqtun katimayit atugunnaqtun niguagakhanguititiginiqnik, niguagakhan tuhaumupkainiik talvalu niguamagiliqlutik.

Immaatun 3

Illihaiyiit illihaqtunlu niguaqtitingugtaagtun NTItkuunguaqlutik inikhainun Ekshivau-taup Tungalianunlu. Niguangtitigunagniit NTItkunnut atugtakhan niguagakhanguqti-tiniqnik, niguagakhan oqauhiinik, niguagnimarikmiklu atugtukhan.

Illua 4:

Ihumagiyauyun

Illuaniitut

KittuuvatNunavut Tunngavik Inc.tkun?
Kina Atanigiyauva Niguaqtuliqiyini NTItkun Niguagniini?
Kina Niguagvingmi Minaigiyiova NTItkut Niguaqtitivlugin nunaffingni?
Kina Titigaqtigiyauva NTItkut Niguaqtitivlugin nunuffingni?
Oblua hunauva Niguagniop NTItkut Niguaqtitivlugin?

Ekayuqatigiiklutik

Kuffiovat NTItkut Katimayiit?
Kittut inigiyaayun illauyukpan NTItkun Atanioyut Katimayigalaangini?
Kina niguaqataulaaqqa NTItkun Niguaqtitivlugin?

Nunminingaaqtun – Apiqhuut

Huuq atugnaqpa niguaqatuguma?

Kinguniagut – Ehumagilugin qanugittangita Tiguanguaqham pihimayaaqagain.

Sikuugtun ehumaliqtilugin qanuqtun ittagiakhaa tamna tuguangugiyayumaaqtuq.
Tuhaqhimayatik niguaqtauyumaliqtilugu qanuq ittaangita oqauhigivaklugin.

Apigilugin oqauhigayayunik niguagakham qanuq nakuugiyaakhaita qanuqlu haniani
piyunnaqtuginigain nalauhimagianginta. Oqamatiluginlu qanuq tapkuat
oqauhigiyauhimayun katimupkainii huhgnagiangita. Qanugiliogamik okpignaqhivan?

Illihaqvingmi Ekayuqtauyun

- ✓ Sikuup Hanigaani Takuyakhan Katihimayun Oqaguhiit
- ✓ Illuaqhailutik niguagiatugvikhamik
- ✓ Hupkuninga pihimalutik, niguagunnaqtun atigita titigagviit (sikuugtun attiit),
niguagniaqtun titigagvikhainik BLM 4.7miitut niguagniaqtun maligakhait BLM
4.9mi katihimalutik ittaqaqtun niguaqniit titiqautaani.

Atunit illihaqtun niguaqtun. Niguaqtuni titigaqti matuqtain puugviit ngiuaqgutiit
nahailiqhutik. Niguaqtunik Mianiqhiyuq titiqpaliayain Titigagvimarianun Naahaiyunun-
BLM 4.10mi. Niguaqtunik Mianigiyi niguaqtukhaq malguuk ajjikutagiinik niguaqtauk-
patik. Onipkauhigiliqlugu sikuugtun tamaita.

Illua 4:

Iniaqtitiniq Ajkutagiingitunik Piohiliknik

Tamaita illihaqtun quviahuklutik oominga piuligittagtun.

Illituginia Qauyihagtauyuq

Illihagtug – titigaqpaliayuq illitami titigaqvianun.

Illihaiyi – Onipqaagvigilugin illhaqtun qanuq tapkuat niguatauyukhan ittagiangita olupqitivilugin niguanguaqtuni.

BLM 4.1 Katihimayun Oqauhiit Niguagnignu

Hivuagun Niguaqtun

Hivuagun Niguaqtun hivuaniquhivaktun obluani NTItkun Niguaqtitiniata. Niguagumayun Obluani niguaniq ajugumik hivuniani niguaqpaktun.

Niguagvik Titiqaq

Alilajuqutaa niguaniaqtuup titigagvikhaa naonaiyaivluni kinamik niguagiami.

Niguagutiit Titiqaita Puugvia

Puuq puqhiovaktug niguaqhiyunun.

Katimayiit

NTI kut 8nik Katimayiliit Ekhivautakaqtun Tungiliqaqhuni, Aviktughimanignilu Ekhivautayun Tungilioyutlu Inungnun Piliqivingnun (RIA).

Kanatami Niguaqtun Maligaq

Malgamarik atugauyukhaq niguatitivilugin kavamatuqaqni Kanatami.

Niguagakhaq

Niguaqtauyumayuq inungnun havakpaktunun titigaqvianuugumayuq.

Ataaniq Niguatuliqiyuni

NTItkunnun aktuangittug kamayukhaq NTItkun Niguaqtitiniinik.

Niguagvingni Mianigiyuq

Niguagtuliqiyuq mianigiyuq niguagiaqtugvingni. Niguagiaqtugtunik Mianigiya kamayukhaq kingluunniit niguagunnaqtug piyunagianga, naahailuni niguagutunik tamaqhimangituugiangilu mianigilugin.

Illua 4:

Oblua Niguaqniop

Oblumaria niguaqiaqtugvik. Obluq tamna taiyauvakmiyuq naahaivik niiguaaayutininik.

Kanataop Niguaqtuliqiyii

Kanataop Niguaqtuliqiyii nalliagnun kavamanun tapiqtulimaituq kamayukhan aulataunianik kavamatuqatqutigun niguaqtunik, nigagnigalaanik maligaliogakhaniklu nigugutiqliqqata.

Niguaqti

Niguaqunnaqatauyuk kinatuninaq. Huugmi immaak, NTItkun Niguaqtitivlugin, niguaqti tamna Kanatamiotamarik nunalik okiolik 16nik ongataanutlu atilioqatauhimayuk *Nunavuttaagutiop Angigutaani*.

Niguaqtut Nunaqutait

Nunanguagmi titighimayun Kanatap Katimavigjuangani illaujumiq nipiqaqtitauyuk ovaluuniit Maligaliogvingmi Katimayiqagumi. NTItkun Naliit Niguaviitnik atuyuinmata. Ekhhivaotaq Tungalialu tamagaaluinik Nunavutmiotat Inuit nipiyyaan.

Niguaqtitijuhiit Illitquhiit

Kanata atugpaktug immaatun ittumiq niguagtulikiniqmik hivulliitug, taiffumani titiqhimayunik tqaiyayumik. Immatun tamna amigaitqiyaniq niguaqtauyuk haalakhaqaqni-aqtug.

Atanigni Havakti, Atanignit Katimayigalaat

NTItkun Ekhhivaotaat Tungaliatlu katimayioqatauyun Atanionyut Innimingni NTItkun titigaqviini. NTItkun Ataniita Kaatimayigalangita talimaoyut. Atanigiyaayutlu aheeni (RIA)kuniit Katimayigalaamiqatauyun.

Nunavut Tunngavik Inc.

NTItkun Inuit pivlugin kamatitauyun Nunavut Kavamangit Kanatapluk Kavamangit atuti-angiangita piyagialiknik *Nunavuttaagutiop Angigutaaniittunik*.

Niguaqvikni Titigaqti

Havatug ekayuqhuni niguagvikni mianigiyimik titiqani atiaqqtun naamayaaqhainik qauyuhaqtug titiqaliqiyaaliitlu kamagiyaan.

Niguaqiaqtugvik

Innigiyaan ngiguagiagtugvik.

Illua 4:

Aviktughimaningni Inuit Katugiqatigiit (RIA)

(RIA)nguyut ppiiyayyun Inuitnun kamayukhan Inuit piyumayait hupqiilutik aviktughi-mayuni nunalikni. Okuanguqatauyun Kitikmeot Inuit Katujiqatigiingit, Kivalliq Inuit Katujiqatigiingit, Qikiqtani Inuit Katujiqatigiingit.

Naamangituq Niguaguti

Niguagut puuqhimayaq niguagutiop puugvianun, kihimi niguagiaqtunik mmianigiyiop nakuugingitaa nahagiami niguaqtuup huliqinia kangiqhinnattiangitpaat ovaluuniit niguaqtumik naonaiyaitpan.

Huguqhimayuq Niguagut

Huguqhimayuq niguagut, puughimaitug niguagutiit puugviatnun – huuglu) tititi-aqhimaitumik ovalu ahevaluanik titigaliqniqmata.

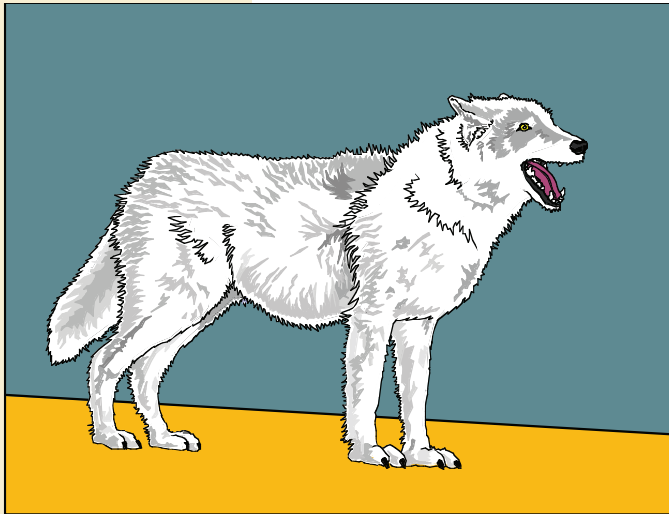
Niguagunnaqtun Titigait

Niguagunnaqtun titiqataa taipkuat niguaqatauyunnaqtun attingit. Illuani attinga, angilgaata namiinia titiqatigut tugaaqvia, oblua innuuviaata agnauyaanga angutauyaanga niguaqatauyunnaqtun titiqaini. NItikun atugpaktun atilioqhimayunik Nunavuutaagutiop Angigutaata titigaqhimaniini.

Illua 4:

BLM 4.2 Amaruup Oqauhii

Hellokkufi, tamuffi! Amaruujunga.
Ehumatugjuaqtung innurikhungalu.

Illamnili, katingaigupta iqatigiinik taiyauyuktugun,
quviahukipuktugun aqhaagautiligaaigupta hauni-
viniqmik qiyuvimiqmikluuniit. Taimaatun
olupqinitkun illitpaktunga angunahuattigiamik.

Pinnitakjuaqtung mitquga evugpiaqtug qaumuvlu-
nilu. Illihimayauyunga (Grey Wolf) Kiakhimayuq
Amaruq, kihimi mitqutka ajjegiingitunik kalaliit, qig-
nigtaqmit qaquqtamun aupayaagniqaqhuni, guul-
ullu, siipiriilu kayuqtuglu.

Katingatiapagumaguffi ekauqtigiitiaqtuhi,
niguaqhinga qqaa, Amaruuyunga. Huugmi tigan-
guaqhaffinga!

Amaruup Immgiuhia

Tamaita immailuqtun aroo, aroooooo...
Tamaita immailuqtun aroo, aroooooo...

(Huligiyut)
(Amaruqtitun miagguuqtun)

Miagguuyuktug,
Kiakhimayuq amaruq tigikhuqti.
Angunahuaqpaktug nippaitumik.
Onagulimaittuq
Hakugitugjuaqtug.
Igniaguhimayuq ipiqhimmitumik avalitumi.

(Tigikhuqtun anguyaqaqhiqtutun)

Illangit qaiyagaangata
Napaagtut kigliinun
Oblugiat attaani,
Takullaguk Amaruq pinitagjuaqtuug
Mitqua utquuruq,
Eyii takpikpiaqtun,
Qigutittiagiqtuq,
Kingaa naimattiaqtug,
Hiuttai naaluttiaqtun.

(Algat kungmut ehaaktun
hanigamut algan illiffaglugin)

(takupqailuni, eyiminik, kigutiminik hiutiminiklu)

Illua 4:

BLM 4.3 Tulugaup Oqauhii

Hi nuaq mitkan tapitka! Ovanga piqanagiyat Tulugaq. Tulugauyunga.

Nippaayukama, inuit illait ovamnik tamagayaivakmik taivaktaanga! Kihimi ovupkun quviahuyuktunga. Nakuugiqpiaqtaga illiffititun olupquyagiaq. Nippiit tuhaqtatka ajiinik oqaqpaktunga, illannitkun tingmivlunga, huluqin-givlunga piqtuquanguaguvaktunga illanitlu naoyanguaguvakhunga.

Oblu tamat hiqiniq nipilihaaqtivlugu, piqatitqa katiqatigivaktatka puqtujuni mittimavluta quvianuqtug. Oqaqatigiyyuktugun piliqivaktuptingnik obluhaaqtumi.

Quviahugumaguffi eqianaitunik, ovumnik tiguanguaqtaaqtukhauyuh? Quyayumaaqtutit niguagunma.

Tulugaup Immgiuhia

(Rap titut Ittuq)

Tulugaq tamagayuvyuktug,
Mamuqhaqtug popcornmik hot dognik Jellomiklu.
Quviahuligaigumi
Eqqaqtanik egioqqaiyuktug,
Talva oingaliqluni nigiyumaaq
Najangaliqluni.
Ah, ah, ah, ah, ah, ah.
Attiilu

(Huligiyut)

(Naangiyaqluni tiguhiyutun itlluni)

(Tulukkatitut algani qanilioglugin)

Pihukpagin Tulugaqtitut,
oqaqpaklutin Tulugaqtitut.
Pihukpagin Tulugaqtitut,
oqaqpaklutin Tuugaqtitut.

(Pihukluni tingmiatitut)

Illua 4:

BLM 4.4 Nanuup Oqauhii

Helloqqafi, mikkannuit.

Illihimayuffinga huugmi. Nanuqmik atiqagtunga Nauujunga.

Hakugitakyuaqtunga, kayumikhungalu taqahagiingitunga. Nallukpaktunga hiqulikmi alluppaatugjuaqmi ovalu talva appunmi hitilioq-paktunga nalliat hummaangituq ovamnuit. Amigaga evjuyuuq qaquqtaq utqujutigivaktaga piqhitaqjuaqaluaqqan.

Amigaitun oqaqpaktun hakugikkama kayumikhungalu pinnitagjuaqtugli amigaga, mitqui takiyun. Qauyimayauyunga amigaitunun onghiktumionunlu. Inuitnun illainun taijjuhiqtauyunga “Queengujuq Okioqtagtumi.”

Hakugiktunik hagimanaqtuniklu illihagviqagumaguvin, niguaqtukhauyuhi ovamnik Nanuq tiguanguagiyakhuffinga.

Nanuq Nanuup Immgiuhiat

(Rock titut Ittuq)

Nanuq, Nanuujuuq,
Mamattiavauyuq.
Kamatiayuktug
Mikkait nukatugani;
Nunminiq nutagalaatutain.
Humuuligumi maliktutain.

Egaluknik tuniyait,
Nattiqnik tuniyait,
Illihagtitpagain
Nigiyakhainik piqublugin.

Attiilu
Eqingaluni qalingulaaqtug,
Nagippavluni qalingulaaqtug,
Quqini atugait,
Naluqtug higyamun.

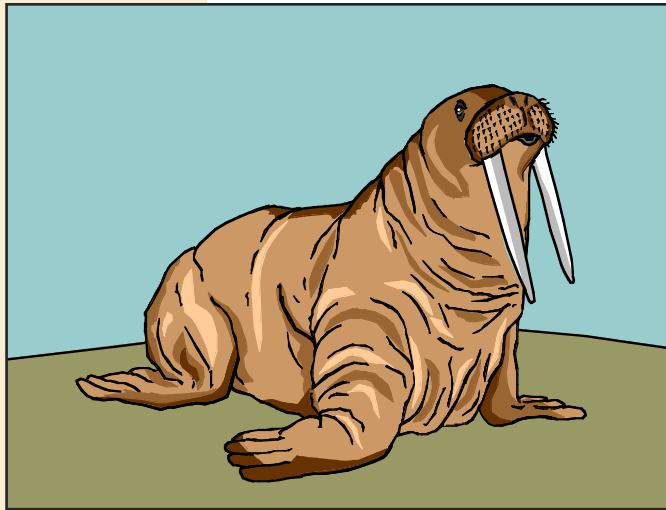
(Huligiyut)

*(Igitiyutitun nalluaqtutitun,
eqalukkami eqaluktuliqtug)*

*(Eqingaluni qalingulaaqtug)
(Nagiqhuni qalingulaaqtug)
(Ehaakluni qunmut, algait ehaaktihimayun)
(Naluktutitut huligiyuq)*

Illua 4:

BLM 4.5 Aiviquup Oqauhii

Oblutiavakkun nuttatqan. Atiga Aiviq aivioyunag.

Akhun havayuktunga, havatugyuqpaktunga, equlimaitunga qayagivaktutka tamain. Inuuqatiqagiaqhaq quviagiyaga hiqiniqmi nalavaktugun piqtitiqalu hikuiit qaangani. Ovaguktaug piqatigi-itiaqgunnaqtuguk.

Takulihaaguvinga pikummayutun ittunga, kihimi takuguvunga naluktiylunga immaqmi hagimahug-nayaqputin. Nalutagyuayuktung! Immaup attaani manikpiaqtunga anighaagtugtailivlunga atqaumavaktunga huglu ilvititut. Hugmi poivatunga aniqhaagiaguma.

Illaqatiayuktunik havatagyuapaktunik illihaqatiqagumaguvin, ehumajavuhi ovumnik niguagluhi tiguanguagiyauqublunga.

Aiviquup Avignik Immgiuhia

(Folk Dancetitut Ittuq)

Aiviq Aivioyuq, Aiviq Aivioyuq,
Haalukhaqtukhatitun tautuguptigin:
Tautuktug tagiop nattiani,
Qiniqtug niyakhagnik.
Puktalayuq immaqmi, nullangaluni oyaqani,
Pihuqlutin aivitutun mullioqtutitun.
Papigutit puttaktun, pattaktun, puttaktun,
havaguigaiguvin, hiniktutin.

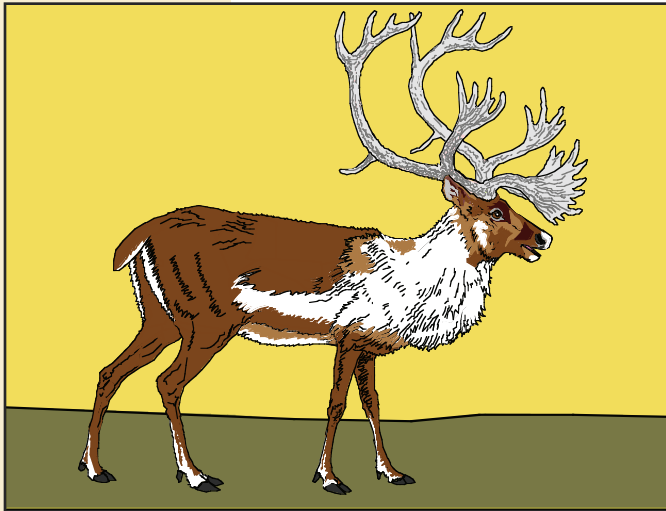
(Huligiyut)

(Pivaktutitun inguttut)

(Algat ihaaktun, puttaliqlutik)
(Nquminun algani illiyain hiniktutitun)

Illua 4:

BLM 4.6 Tuktuup Oqauhii

Hellokuffi, piqatinnuatka!! Tuktuuuyunga Tuktuugam.

Innugiktunga. Eqatiqagiak quviaiyaga.
Amigaitagjuaqhuta katingabluta ingilgavaktugun.
Pittiaqatigiyyuktugun katingabluta.

Ahimnik kamatiayuktunga piyunnaqtatkalu
maigaitun ekayupaktunga. Amigaga evutiagami
nunainuqmi nagiqpaktunga napaagduitumi,
anugitagjuaqtiavlugu naammainauqtunga -35°Cmilu-
uniit. Haunitka hakugingmata kuffigaalungnik
milesnik ingilgavaktunga okiqtagtumi taavunga
otimunlu.

Illihagvingmi innugiktumik pittiaqtumiklu piqagumaguvin, niguajavangma tiguanguagiyauqublunga.

Tuktuup Immgiuhia

(Boogietitut Ittuq)

Mumilakta Tuktitut.
Tuktu pihuktug hakumiktumik
Oyaqqan aputitlu qaangagun,
Naluktug kuukkani,
Haangayuq Akigaminik.
Nigiyuq eviknik, naohimayuniklu,
Nutqangaalimaituq.

Clickety-clack, Nugjutit mumiktiglit,
Pihuklutin Okioqtagtumi,
Otigpaklutin.

Tuktu mumiqtag, Tuktu mumiqtag.

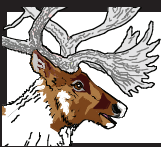
(Huligiyut)

(Aljat hiqulaaqtun, niaquq ingulugu)
(Mulguunik tutijuq hivumun,
mulguunik tutijuq)

Illua 4:

BLM 4.7 Niguaqtuup Titigaqvia

Amihuuligitilugu kivityaqlugu atugakhaq.

		Aiviq	☐
		Amaruq	☐
		Nanuq	☐
		Tuktu	☐
		Tulugaq	☐

Illua 4:

BLM 4.8 Niguaqtuup Titigaqvia Hunaliqhimmaituq

BLM 4.9 Niguaqtun Maligakhain

1. Niguaqtukhan atuhionaaqhutik niguagvinmungauyut, tiguhiyun atuhiqmik immuhimayumik niguaqtun titigaqvikhaanik.
2. Atuhivlutik niguaqtukhan ihivilioqhimayumun ehigtun, imuhimayuq matugaa titigaliqhuniok niguaqtani.
3. Niguaqtug titigaqtani immuyaa mulguqhugu, okahuni puugvianun puugaa niguagutini.

Illua 4:

BLM 4.10 Naahagauvia Titgaq Tamaqhimmaibun

Oqauhigiyaumariktug Niguaqtunun

Niguaqiaqtugvik Ilgluag: _____
(Atia Naahautaaluuniit)

Oblua: _____

ATINGIT NIGUAGAKHAN (Titihimani maliktun niguagutim)	KUFFIT NIGUAGUTUT

Niguagutiit piyauyut minigiit ____ (A)

(1) Nakuuyut niguagutiit ____

(2) Niguagutiit nakuungittut ____
(puugviop illuaniitut naahagauyukhaungittut)

Katilugit tamaita niguagutiit
(kuffionii niguagiatutgtun) (1) + (2) = ____

Huguqhimayun niguagutiit (puuqhimmaibun puugvingmut) (3) ____

Atugtaungittut niguagutiit (4) ____

Katilugit (1) + (2) + (3) + (4) ____ (B)
(Alu Blu ajjigiigialiit)

Atilioqtaa
Ekayuqti Niguaqtunik Mianigi

Atilioqta Niguaqvingmi Titigaqi

Atilioqtait Niguagakhayun Havaktiin (Oiyumagumik kihimi)

Illua 5:

Tatqaunga

Ilitiginiita Qauyihagutaa

Illihagtun atugtukhan ajikkutagiingitunik titiqanik kaputihimayuniklu atuglutik tuhagakhamingnik qiniqhaitivlugin titigagaqhatik naamajutikhainik, titigaqhimalugu takuyakhauyumaaqtug oqauhigiyauyukhna naonaiqlugin takutitiniyut ajigiingitun atuglugin taipkuatlu tuhaumatkagnahuaqtatik kaniqhimayainik hanalutik.

Ilitiginiita Qauyihagutaa

Illihagtun ekauqatigiiklutik takuyakhalioqtun oquhiliqtughimaluni tuhaupkaiyutiginahuaqtatik kangiqhinakublugu atuglutik ajigiingitunik titigaguhinik kuputihimayuniklu qiniqhaikublugin onipkaaqqhamik.

Ilituginiita Qauyihagutaa

Illihagtun hupqqiilutik huug atugnagianga inuit takqaani tuhaumayukhauyangit olumnaonaitumiklu tuhaumutqailutik niguaqtulikitivlugin.

Oqauhiit Pivaliayut

Naamuktumik Oqamaqatigiit – atugauvaktun tamagayaitlu atugauvaktun tuhaumatitinitigin naalautitigunlu

Nutaag – kitukiaq nutaag atugauhimmitug. Nutaanik atugumayuktun nutaanik atuliqtitivaktun ehumaguiyauhaimaitunik.

Piliqiyuktug – hanayuktug nutaamariknik nutaatlu ehumagiyan pigivagain.

Hanagutait

PSAnik oqalimaqtun

Illua 5:

Matuigun –

Niguaqtitiyun Tuhagnaangit.

Oqauhigiffaglugin niguaqtitijuni immgiqtauyun-nalliit tuhagattiavauvan? Huug tuhau-matkaitiagniq atugnaqpa? Taipkuat immgiuhiit ekayugniqaqqan niguaqtuni?

Qitiani –

PSAnik Oqalimaaqtun, Tvkun naalautitkunlu niovigumaliqtitiyiit tuhautii

Pingahuuyun maligakhan PSAlioqtunun

1. Kinutkun tuhatinahuaqtahi?
2. Hunamik tuhaqtitiumayatin
3. Illuaniittukhan elluaqhaglugin

Tunilugin illihaqtun taffuminga titiqamik Kittuuva Tuhaqtitijuti Tatqaunga? Takuf-faaglugin atugtatic tuhagvigiyatik.

Huliqiyun –

NTItkun Niguaqtitiniit

Apigilugin illihaqtatin kitunikliqaa akhuugutiqaqiangita innuuhuktun niguaqataugu-mik. Titigaqlugin kioyuhii angiyumun titigvinmun ovaluuniit makpigaami. Piyakhaqagviqaglutik illihaqtun havaktukhan PSAliogaminik.

Kingunmun Ehumagyain

Illuaniitut

Kitut nakuuvat Tatqaunga Tuhaqtitijutiit (PSA)?

Ekauqatigiiklutik

Kitut taja ehumaalungnaqqan innuuhuktunun atugauyun huuglikiaq tahamna atugnaqpa?

Nangminingaaqtug

Nalliat ehumaalugiyen oqauhigiyaukpan, niguaqatualiqhunguvin?

Illua 5:

Kinguniagun –

PSA-mik Hanaliqtun

Illihaqtun oqalimaaqtukhan ootugautini titigakhimayunik. Atunit illihaqviit havak-tukhan atuhimik hanalutik Tuhagakhamik (PSA) haavillugu illihaqvitik pivlugu. Tuhap-kaijutiit (PSA) atunit 3 minutes ongataanugtukhaugittut.

Illihaqtun Ekayuqtauyun

Haalaqagahuagutiit nivingalugin sikuugtun nayugaani.

Adjigiingitut Haniligiit Iniaqtitaunii

Illihaqtuq akhuutaliqqan ovani aheminun ilalioitiluni havaktijavan.

Qayihagtauyun Illihimatiginii

Illihaqtuq – Iniaqlgin illitpaliajatik titigaqviinun.

Illihaiyi – Apigilugin illihaqtun qanugittunik qauyihautiqagiqagiangita (PSA)nik piliqiyun. Attauttitkuuglutik illihaqatigiit takunaqtun illuaqhagauhimayunik qanuq illihimatigiyaakhaita naonaiyailutik.

BLM 5.1 Kituuva Tatqaunga Tuhqtitiyuti?

(PSA) Tatqaunga Tuhaqtitiyutiit naitumik illuaqhaqhimayuns titigainatigun, naalau-titkuugtukhan ajjigiingitunik innuuhiliit innuuhuktun kangiqhikublugin t.v.kkuug-tukhanlu tuhaqtitiyutiit inungnun aatugnaqtunik tuhaumayauyagialiknik.

Ovani piliqiyuni, illihaqtun illuaqhaiyun Tatqaunga Tuhagakhamik (PSA) titigainatigun tuhaumajutilioqlutik (PSA) innuuhuktun niguaqatuayagiqaqmata NTItkut Niguaqti-tiligaikpata onipqaagtunik.

Atuttiaqtun Tatqaunga Tuhaqtitiyutiit (PSA) qauyipqaiyuktun, oqamaqatigiiliqtitijuk-tun tuhaumayauliqtunik atugnaqtunik nunamingni. Tatqaunga Tuhaqtitiyutiit (PSA) piliqiyumaliqtitiyuktun ilamingnik ikayuqpaaligumaliqhutik, nunaliqatitik innuhitiku nakuuhigiagutikhainik qiniqhailiqhutik.

Tatqaunga Tuhaqtitiyutiit (PSA) atugakhatiavan inugnik amigaitunik ajjigiingitunik akpiojiyungmata. Nunminingaaqtumiklu tatquanga tuhaqtikkaiyutitavak.

Tapkuat tuhaqtitiyutiit (PSA) atugtiagtaagtun hanayauchiaqhimagaangamik ttakumi-nagumiklu, atughutik oblumihiotinik tuhatitiyutinik atughutik. Innuuhuktun atuyuktun nutaanik piliqiyutinik ajungitpiaqtun tuhagakhalioqlutik.

Illua 5:

Hugmi NTItkun ngiuaqtuhanun amigaitunun innuuhuktunun tuhaumayauyumagamik, innuuhuktunun havagauhimayun tuhaqtitiyutiit (PSA)lioqtaitigun innuuhuktuuqatitiit illa uyumaliqpaaliqtaagtun (PSA)kut NTItkunNiguaqtitiligaangata.

Ovva pingahuuyut atugakhan illuaqhailigutik (PSA)mik:

1. Kinatkuuvat tuhaqtinnahuaqtatik?

Hivulliituuyuq atugakhauyuq. Tuhaqtitiyutitilikkan atugniqaqniaqqan, qauyi-mayaaqaqtutit kinatkunnut oqagahuaqqin. Tapkuat tuhatitauquyatik kangihimana-gialiit taipkununga tuhapkagahuaqtagnun. Hugmi immaq, oqamayatiti talimanik okiolingmun ajjigiimaitait piqatingnun algaaguqatingnut oqaqtatik. Okunani piliqiya-han, tihaqtinahuaqtatit, innuuhuktun niguagunnaqtun NTItkun Niguaqtitiniini.

2. Hunamik tuhaqtitkaiyumavit

Ovani takuyaunginagittunik atulaaqtutin. Qauyiguvioq taipkuat tuhaquyatit kitku-uyaakhaita illunanuugtukhanik kiniliqtutin qanuqlu ittukhauyakhaa ehumaliqtutin. Nalliit tuhatauquyatik pivalaagivigit? (PSA) Tatqauna Tuhaqtitijutiit inungnun tuni-hivaktun tuhagaiqatainik ekayulaaqtunik ahimingniklu. Hugmi immaa, atuqataguvit niqaqmun aaniqtailijutimik sikitooguvin aaniqtaililaaqtutin.

Talva tatqaunga Tuhaqtitiyutiit (PSA) atutiagniatqan, tuhaqtitumajatik pinghunik qauyiyukhan: naalagumaliqlutik, poigugjaiqlugu oqaqtan atuliglugulu tuhaqhimayatik. Ovani, niguagiaqtugumaliqtun NTItkun Niguaqtititivilugin tuhaqtitiyutingnik tuhagamik. Tuhaqtitiyutigiyat (PSA)luqtan tuhatunaqtaungiluni piliqiyumaliqtitiluni.

3. Elluaqhaglugu (PSA) Tatqaunga Tuhaqtitikaiyutit

Onna tugaagahuaqqan tuhaqtauquyan elluaqhaqlugu poiguqtaulimaituuluni. Talva elluaqhaqhimayan pittaugaluagianga qauyigiaqtagtan ooktugautigilugu sikuugving-miiqatigiyaqnun.

Tutqaani naalaktun akunivallaq tuhaattialainmata tuavigiaqqaquhi.(PSA)liat Tuhaqtti-jutitilutkan naituuluni pivalllaqhimaitumik.(PSA) Tuhaqtitijutigiyat 3 minutes ongataanuqtukhaungituq.

Illagiaqnia 1

Ongavaqtaulimaitut Piyunnautiit Ehummaquutiitlu
 Tamainun Ehumaqhugtauyun
 Niguaqnitkun Piyunnautiit
 Nuktignigmun Piyunnautiit
 Maligatigun Piyunnautiit
 Ajjiiktitiniq Piyunnautiit
 Kanatap Oqauhiqutait
 Kuffiongitiqiyun Oqauhiitigun
 Illihaqpaktun Piyunnautiit
 Atugliqtitauniit
 Qanutuinaq Atugaunii Maligagjuap
 Taiyauyuhia

Titiqaa B

Maligagjuap Tungavia, 1982

Atuliqtitauyuq Titiqaaq B illijuq Kanatap Tungavigjuanganun 1982 (U.K.) 1982, c. 11, maliganguqtug atuliqhuni April 17, 1982

ILLAA I

Kanatap Piyunnautii Ehumaqhugniqmutlu Maligat

	Immainmmat Kanata piguqhimayuq atughugin okpiguhukmata Godmik ataniongmat maligailu:
	<i>Ongavaqtaulimaitut Piyunnautiit Ehumaqhugniitlu</i>
Piyunnautiit ehumaqhugniitlu Kanatami	1. Kanatap Piyunnautait Ehumaqhugniqmunlu Maligagjuat ongavaqtaulimaitunik tunihihimajut kigliqaqtutlu naamajunik maligait illuaniitut atuglugin pittailiyauyunnaqtun tukiqamatrikpata mikhiqatiaqpatalu maligait illuani.

	Atuqatainaqtun Piyunnautiit
Atuqatainaqtun piyunnautiit	2. Tamagaaluita atuqatainaqtunik ehumaqhuutiliit: a) ehumagiyumajatik ehumagilugin okpivigijumajatik okpivigilugin; b) ehumaqhuqtun qanutuinaq ehumajunnaqtun, okpigu hugunnaqtun, qanuqluuniit okainagialiit talvataut titiqatigun tuhaumajutigunlu ehumaqhuqtun; c) ehumaqhuqtun tamagayangiqumik katiqatigiiktaagtun amigaitun; ovalu d) ehumaqhuqtun kitutukunnut illagiyaugumagumik.
	Niguaqnitigun Piyunnautiit
Niguaqnitigun	3. Tamagaaluita Kanatamiotauyun niguaqatauyunnaqtug niguqtivlugin Kanatap Katimayigyunaginungaqtukhamik maligalioqvinmunluuniit taimaatun ilagiyauliqtaagtun.
Niguagauhimayun inimingniitukhat kuffinun okionun	4. (1) Kanatap Katimayigjuangitnit maligalioqtinitlu namilimaag Kanatami katimayioyukhautaungitun okiot talimat ongataanun obluanit niguaqtun iniinun illihiviinit.
Katimayiohaaqtun pivalaaqtuqaqqn	(2) Talva onatagtuqaliqqan illimahukpataluuniit onatagniagunaqhiyunik, akigavut ehaaqpata ovaluuniit kavamaptingnik inagiqhikpata, Kanatap Kavamagjuangit maligalioqtiitluuniit okiot talimat ongataanun ekhivaagtagtun taipkuat katimayii 1/3ngitta onutqiyait angiqqata niguaqnitkun.
Okiop illuani katimaniit	5. Kanatap Katimayigjuangit atunitlu maligalioqviit okioqmi atuhiqmi tatqini12ni atuhiaglutik ongataanunlu katiqatatukhayun.
	Engilganii Piyunnautiit
Engilganii Inuqitait	6. (1) Kanatamiolimaat piyunnautilik nuutpakluni Kanata ehiqlugu, nayuinaqlugu ovaluunniit qimaklugu.
Nuktigluni havaqtaagniiit piyunautiit	(2) Kanatamiolimaat taipkuatlu tikihimayun Kanatami nunaqaliqtun okuninga piyunnautiliit a) opaklugu nunataagilugu naliutuinaq kanatap aviktughimani; ovalu b) havaqtaagnahuaqlutik nalianniluuniit kanatap aviktughimaniini.
Kiglingit	(3) Piyunnautiit oqaqhimayun Titikniani (2)mi okuninga kigliliit a) maligagiyauyut taikani aviktughimanigmi malitiaaqta pittiaqnmik inuinik kinalimaamik naningaaqninga ehumaginagu; ovalu b) maligaqaqqan atugauyaalingnik tamna ekayuuhiaqublugu nunaqaqatauniaguni maligiaqaqtain naamakpata.

Ekayuutit havaaqtaagumayut ilitkuugayun	(4) Titiqqan (2)lu (3)lu himmiingitut aheenik maliganik, pilikiyunik ovaluuniit huligititiniqnik tugaagahuaqtun nakuuhivaaliothikhanik eluahauyutaayunik ajuqhaqqiyan pivaliothikhanik aviktughimanigni pivalaaqtun taipkuat aviktuhimaniit havaktiit amigitpallatqiyaayun ahimingnit Kanatamionit.
	Maligaqtigun Piyunnautiit
Innuhiq, ehugginiq eqhinnaitumiit	7. Tamagaalukmik piyunnautiit innuyukhan ehugilutik ekhinnaqtumiingilutik piyunnautiitigunlu aqhaaqtauyuhautaugitut ehuginiik kihimi, aligaqmik aheguiguni tiguyaumagumi maligaq atuglugu pittailyautaagtug.
Tamagayain qiniktaayun tuguyaayun	8. Tamagaaluita piyunnautiit elimahuktukhaungitut tamagayain qiniktaulimaitun tiguyaulimaitun pijutaitumik.
Tiguyaayun annallaqhiqtaayun	9. Tamagaaluita piyunnautiitaqtun piyutaitumik nutqaumatkagaulutik etiktaumatkagaulutik.
Paliihitauyuq tukquumagaayuq	10. Tamagaaluita piyunnautiit palihitauyumik tutugtaugumiklu immaatun a) tuhupkagauktugilutik huuq palihitaugutaa; b) takukautigivaklutik maligaliqiyimik ekayuqtikhamingnik tuhaqtaulutiklu ekayuqtikhamingnik tukhiqtugunnangianga; c) tutuquumayaunialu tukiqagaluagianga quiyauluni atuglugin itqaqtuiviktigun tukilikmik qinikhainiit talvalu tiguyauhimanian pijutiqaangitpan anititauyukhaq
Ingilgayuhii etqaqtuivitigun maligat aheguqtautivlugin	11. Kinaluuniit tiguyauguni maligaqmik aheguiniguni okuninga a) tuhaktitauluni hivituvalaangitumi qanumarik etqaqtugakhauyanga naliat maligaq ahegugaa; b) otaqivallaangiluni etqatuivingmun opaktughaq; c) tiliogiyaavallaagiaqangitug tautugtuviniik akigaqtugluni pahiyauhimaayug ootugauliqqan ataniohaqvioyaaqangitug; d) taimailiyuviniitqtauyaaqangitug tuhaqtauqaaqluni kihimi nunaaiqqan tammuknia ahehinun taukukhimaitun qanugihioqnvini-anik naalaktauqaagluni pijutigiyaun; e) aqituvallaangitumik akiliiluni aniigunnaqtug etqaqtutauqaagani pigutiqaangituaqpan; f) onatagtukhan etqaqtuivainlu onatagtukhatigun ovani atungitun kihimi, tuhaayayunnaqtun innuqatinmingnun tamna pahiyauyutaa annallakhiqtaayunnaqpan okiognun tallimanun ongataanunlu; g) annallaktigakhautitaulimaituq etqaqtuivingmiitvuglu illainainik naalakpata tuhagaqhan naamajagialiit, kihimi illakuutitayun maligagnik atugpata malikhutik taimailuiqata, taipkuat aheguingitpata maligayunik tamainun nunaqatigiinun illuaqhaqhimayun hanigutaungitpata;

	h) talvali paihiyakhaungitpan maligaqmik aheguingitpan taman etqaqtugtauffalimaitug taffumungatainaq, talvalu tamna pahiyakhauyuk naonaiqqan maligaqmik aheguiyuq anullakhiqtauluni, taffumungathainaq ootugtauffaalimaitug ehqtauffaalimaitug; ovalu i) tamna pahiyauyuq anullaktivikmiiliqqan taffuma otaqinivinia ilali-otiyukhaq anullakhiqtauniita tatqiinun otaqiviniat anulakhiqtutitut tautugauyukhan, akuniongigiyaq atugauyukhaq.
Kamagiyaunii annullukhiqnii	12. Tamagaaluita piyunnautiqaqtun pittiaqtaulutik pivallaqtaunnatik aaniqtigtavagnatik.
Inminik pahiyakhangutigiyuq	13. Tautuktuviniq maligaqmik aheguiyuqaqtivlugu piyunnautiqaqpug taipkuat onipkaangit inminun pahiyaqhaguiniiaqata atugauyukhaungitut aheiagun itqaqtugakhaulilaitug, kihimi etqaqtuivingmi mikhiitunik ekuguni tapkuat paiyauyutigiyunagait.
Tuhaaji	14. Kinaluuniit tautuktuviniqluuniit etqaqtuiviniiaqatauyug kangiqhi-maitkuni oqauhioyunik tuhaatiangikuniluuniit tuhaajiqagtitauyaqaqtug oquhiitigun mumiktitigiyimun ekayuqtauyaqaqtug.
	Ajjigiiktitauyun Piyunnautiit
Aajigiiktun maligat illuatni hapummiyauyut ajigiimik maligaqtigun	15. (1) Tamagaalukmik ajjigiiktun maligait illuani piyunnautiliit hapum-miyaulutik pivikhaqaqlutiklu ajjikutagiinik, nagugiyaulaitut oviniata kalaanit, nunaqagvianit, innuqatigiyanit kalaanik, tukhiaguhiinik, angnauyaa angutauyaanga hummangitut, okioqatiginia ehumaagun timiagunluuniit qanuginiqagaluqaqan.
Ekayuutiit havaatagumayun illitkuungayun	(2) Titqaa (1) himmaigittuq aheenik maligagnik, pilikinioyunik huligipkaiyuniklu ongavaingittuq pivaaliktitnahuqtut nunaqtiming-nik ajuqhatqiyaniq ekayuutiit atuinaqtukhan tautugauyukhaungitut inuita amiginta kalaait, humingaagaluqaata nunanit aheenit akigaq-tungitut, tukhiaguhiinik, angnautpan angutaupat, okioqaqtiginii ehumaagun timigautluuniit.
	Oqauhiqutait Kanatap Maligagjuanganiit
Maligagjuagmi Kanatap Oqauhiqutait	16. (1) Kablunaatitut Wewetitutlu Kanatap oqauhiqutigiyain maligag-jauqmi taimaatun ajjigiiknik piyunaqtiginiliit hakugignigait ajjigiiktun Kanatap Katimajigjuangitni kavamauyunilu kanatami atutauyukhan ajjigiimik hakugigniliik.
Maligaqjauqmi oquhimagiit New Brunswikmi	(2) Kablunaatitut Wewetitutlu New Brunswickmiotat oquahimagii maligagjuakun taimaak ajjigiimik hakugingniliit illuanni kavamaliqini-ita maligalioqniinilu New Brunswickmiitunik.
Piguqpalianii atugauniilu inigiya	(3) Ovani Maligaqjauqmi pitaqangilaq nutqangaagutikhamik pittai-likhiingitut Kanatap Katimajigjuangit maligaiogtivilugin illuaqhaitijutainik ajjiggiilipaaliqublugin piyunnautiit Kablunaatitut Wewetitutlu.

Kablunoyaqtun Weweeqtunlu nunaliit New Brunswickmi	16.1. (1) Kablunaoyayuktun Weweyuktunlu New Brunswickmiot an aijigiiktunik piyunnautiqaqtun pittaqaqaqhutiklu, immaq illitkut sikuugviquaqtaagtun atugumajatik atuglugin taipkuat illihaqviiit hapunmiiniaqmata illitquhivinituqainik nunaliilu huniqtailuqublugin.
Atugpagain maligalioqtiita katimayitalu New Brunswickmiot	(2) Illitquhiit maligalioqtiita kavamaitalu New Brunswickmiot hapunmiikublugin pivaaliqtiluginlu, piyunnautiit pittaagiyakhanlu taiyauhimayun ovani titiqani (1)miitut pimagingutitauvut maani.
Ingilganii Katimayigjuat Kanatami	17. (1) Tamagaalukmik piyunnautiliit atuglugin Kablunaatitut Wewetitutlu illaugutik piqtaugutik Kanatap Katimayigjaunginni.
Ingilganii New Brunswick maligalioqvaiatni	(2) Tamagaalukmik piyunnautiliit atugunnaqtun Kablunaatitut Wewetitutlu aivaqatigiiktuqaqtivlugu kangiqhinnahuqtuni maligalioqvaiatni New Brunswickmi.
Katimavikjuaqmin eluaqhagan titigaitlu	18. (1) Illuaqhagauyun maligagvalaat, titiqautain makpigaatlu atugtauyun Katimayigjuanit titigaqtauyukhna Kablunaatitut Wewetitutlu tamaita oqauhiit aijigiinik atugnii hakugignii aijigiiktun.
New Brunswickmi eluaqhagan titigaitlu	(2) Illuaqhagauyun, titiqain makpigaatlu maligalioqvaiannit New Brunswickmin titigaqtauyukhan Kablunaatitut Wewetitutlu taipkuat oqauhiit aijigiinik atugnii hakugignii aijigiiktun.
Etqaqtuvingni atugakhan atqiktauyun Kanatap Katimayigjuanginun	19. (1) Malliatluuniit Kablunaatitut ovaluuniit Wewetitut oqamayunaqtun, maligalioqtauhimayutigun kiomayaaqagumik illuaqhagauhimayuni itqaqtuvingni Kanatap Katimayigjuanginnun.
Atugakhan New Brunswick itqaqtuiviini	(2) Nalliatluuniit Kablunaatitut Wewetitutluunit okainagialik kinatunaq, kiomayaaqaguni qanutuinaq New Brunswickmi itqaqtuiviini itkuni.
Tuhaqtitinii inutunut kavamatuqaatkunnut	20. (1) Kinatunaq Kanatamiotauyuq piyunnautilik oqamaqatiqagunnaqtug, ekayuhiquatunilu, nalianituinaq havakvikmin officimin aulatauyumik Kanatap Katimayigjuanginnun ovaluuniit kanatap kavamainun pilikivianit oqauhigiyumayaa maliktauyaaalik Kablunaatitut ovaluuniit Wewetitut a) amigaitut taikutiguuna oqauhiliit ekayuktauyaaqapata; ovalu b) offisiyauyuup pilikinii pitaqagiaqaniinun taimaatun, pitaqagialiit tamaingnik Kablunaatitut Wewetitutlu.

Tuqaqatautiniit inutuinaqnun New Brunswick havakviinun	(2) Kinatunaq inutuinauyug New Brunswickmiotaq oqamaqatiga-gunnaqtugm tuniyauvaklunilu oquhiqtigun kangiqhiayamigun kava-maguyunnit maligaoqvinmingaaqtuniklu New Brunswick illuani Kablunaatitut Wewetitutlu.
Huli maligagjuati-gunpitaagiyakhan	21. Illuaniittut tamaita 16mit 20 mut ahijilimaitut ongavailimaitut piyun-nautinik illihimayunit, pitaagiyauyunnaqtun atugauyunnaqtun Kablu-naatituugnii Wewetituggniilu ahiangulimaitun, naliitluuniit kikitaulaitug, nutaamik aheanikluuniit illihimajuqaligaluaqqan Kablunaatitut Weweti-tutlu tamna atuguhia Kanatap Tungavigjuanga hunnilimaityug.
Piyunnautiit pittakahnlu nugulaiyaqtunii	22. Illuaniittut tamaita 16mit 20mutahijilimaitut ongavailimaitut illihi-mayunit maligaqtigun illitquhiqtigun atugauyuktunik atugauvaktuviniit maligagjuaq pinguliqqagtinagu ongvaktauhimmaitun oqauhiit mikhaan-nun atugaunii Kablunaatitutngitut Wewetituungitutlu aqhaaqaungitut atugauyukhan huli ooma maligap hivuani oqauhiviniit.
Kuffinautqiyang Oqauhiliit Illihaqtitiniit	
Oqauhiq illihagutauyug	23. (1) Nunaliit Kanatami a) oqagiolihaaqtaan kangiqhimayanlu huli Kablunauyaqhuni ovaluuniit Weweqhuni tapkuat kuffinnautqiyaugumik nunaqaqtun, b) illihagialihaaqhutik Kanatami Kablunaatun Wewetitunluuniit sikuugtuviniit talvani aviktughimanigmi nayugaani Kabunaatun Wewetitunluuniit kuffinnautqiyauvlutik illihaqtigini, piyunnau-tiqaqpun nutaqatik sikuugvingmi illihagialihaaqtun pugtutqiyangunlu sikuuktun oquhiviniit illihapkagauyaqaqtun aviktughimanigmi nayugamingni.
Kayuhinnia sikuuktun oqauhii	(2) Kanatamiotat nutaqaliit sikuuqtunik pigialihaaqtun ovaluuniit pugtutqiyani sikuuqpaliqtun tapkuat kinguliit nutatqain sikuulihaaqtun pugtutqiyamilu sikuugtun Kablunaatun Wewetitutluuniit illihap-kagauyaaliit.
Ooktugutii amigaitpata piyumayun	(3) Piyunnautaini Kanatamiot ataaniitut Titiqniani (1)lu (2)lu nutagangit sikuuginagialiit pigialihaaqtun pugtutqiyangil sikuugtun illihaqtitautilutik Kablunaatitu wewetitut ovaluuniit kuffinnanun oqauhioyug atuglugu aviktughimanigmi a) atugayunnaqtug taipkunani aviktughimanigmi nutagat kanatamiotat pittagtitautilutik illihagutikhainik oqauhiqmitigun; ovalu; b) ilaayut, nutagat amigainii naamakpata, piyunnautiqaaqtun illihap-kagaulutik oqauhiviniqmitigun inungnun manigiyaayun atuglugin.

	Atugtitauni
Atugtitaunia ongavaktaulimaitun piyunnautiit ehumakhugniitlu	24. (1) Kinatuinaq tapkuninga piyunautiit pittauiyauhimayuq, atugtaliyauhimayuq ovani Maligagjuarmiitunik, etqagtuiyinu opaktaagtug taimaatun etqaqtuniq nalungitun taiffuma etqaqtuiyop illuaqhaqtakhaa maligait maliklugin ehuaugijutait naamakhiyaakhaita.
Atutaungitut takuyakhan nakuhoiqtitihun- gukpan maliga- liqiniqmik	(2) Talvali, piliqitivilugin Titiaq (1) atugautivilugu, etqaqtivimmi quiyauyuni tapkuat tuhagayun takuyakhatluuniit piyautivilugin maligagjuarmiik aheguiniqata ovani piyunnaui ehumahugutailu hequmitauyugumitgun taipkuat etqatugakhaugulat takuyauni-aqtun piyunnautingit hequmitaungmata etqaqtuiyut talva ehuit-ulilikqtun taiyauyumaat.
	Aheet
Nunaqaqqaaghi- mayun Piyunnaui ehumaqhuutailu aktuajaungitun ovani Maligagjuar- qmi	25. Taipkuat ongavaqtaulimaitun Maligagjuarmi ovani ilangitigun piyunnauiit ehumaqhuutiitlu akhaaqhilimaitun ongavilimaitun nunaqaqqaagtun pigiyainik, angigutillioqhimayain taffumanigaaluknit ovaluuniit nutaanik angigutillioqhimayain hakugitqian oovangat illu-anilu a) naliit piyunnauiit ehumaqhuutiitlu elitagiyauihimayun Queen Angigutaani obluanit October 7, 1763; ovalu b) piyunnauiit ehumaqhuutiitlu mana atuliqtun nunataagnitkun nagigutillioqhimayunun aheetlu pittagiyauiyut atillioqatigiitkun.
Aheet aktuajaungittun Maligagjuarmun	26. Tamna ongavaqtaulimaitun oqauhiq Maligagjuarmiitunik hannig-vaingitug aheenik piyunnauiit ehumaqhuutitkun himmaingitun Kanatami atugavagiiqtunik.
Inuit ajiigiingitut nunatqatigiit	27. Ona Maligagjuarq kangiqhimayuyukhaq tukilik immak Kanatamiot amigaitut ajiigiingitunik pitquhiliit ovinniliit tapkuat nakuugiyavun pivaliatquyavun.
Piyunnauiit taminun agnanun angutinunlu atugayukhan	28. Illuaniittu Maligagjuarmi ongavaghihimaitun, tapkuat piyunauiit ehumaqhuutiitlu ajiigiimik atugtayukhan angutinun agnanunlu.
Piyunnauiit sikuugviliit aalanik	29. Ooma Maligagjuarq illuani akhaaqhilimaitun himmilimaitun piyun-nauiit ehumaqhuutiitkun Kanatap Tungavigjuanganiitunik immaq sikuuliit okpignigmitun, elitqumitun ovaluuniit ajiigiingitunik sikuugtitvakniitun.(93)
Ooktugautiit aviktughimagnun territoryoyunun	30. Oqauhiliit ovani Maligagjuarmi Aviktughimagnik maluigali-o-qviknik taihigaangat illautitaquyut Yukon Territory, Northwest Territorieslu, ovaluuniit naliat kavamaat maligaliqvianun.

Maligalioqviit piyunagitait	31. Ovangat Maligagjuarqmin kinaluuniit naliatluunnitt maligalioqtinik hakugikhinaqtaagtitingittug.
Atugaunia Maligagjuap	
Atugaunia Maligagjuap	32. (1) Ona Maligagjuap atugtauyaalik okununga a) Kanatap Katimayigjuarginnun Kanatap kavamainun pivlugin tam- aggaaluita kamagiyain Maligalioqvigjuap illuyutlu Yukon Territory Northwest Territorieslu; ovluto; b) maligalioqtingit kavamaitlu atunit kanatap aviktughimaniini hakugingnii atuglugin.
Pilimaitut	(2) Puiguqtailugu Titiaq (1), naahautia 15 atugakhaugittug aokiot pingahut kaangiqata kihimi ona taikani kihimi atuligumaaqtug.
Pilimaitut atuquyauyq haalagiyaukpan	33. (1) Kanatap Katimayigjuangit ovaluuniit maligalioqvinga aviktughi- mayuni katimagjuagtuni nibliqqata Maligagjuatioqtun Kanatap Katimayigjuangitgun maligalioqvikkutluuniit, nalliat atuglugu, taimaak tamna Maligaq atugnia hanigvaktayaaqaqpan Titiaq (2)mik akigaqtunngitpan ovaluuniit nahautiliit 7mit 15mut hanigvak- taungitpata Maligagjuarqmi.
Pilimaitug atugaunikhaa	(2) Maligagjuarq ovaluuniit illanga mailgaup illuaniittut titiqait ellu- aqhagaunigumik taimaatun hinnagiqtaata pijuhiititun atulaaqtug Maligagjuartigun puingugamititut.
Okionun talimanun kiglilik	(3) Talva maligangulihaaqtug okuat titiqan (1) atuglugin atuguiq- tughaq okiot talimat aniguqqata ovaluuniit oblua qanitqiyauyq pinguliqhimanianit.
Atuliffagtug	(4) Kanatap Katimayigjuangit ovaluuniit maligalioqtiit avik- tughimnigmi atuliffagtitiyunnaqtun maliganguqhimayumik nutaamik uuma titiqaa (1) illuaniitumik.
Okiot talimat kiglat	(5) Titiaq (3) atugtauukhaq atuliffagtivitivlugin maligauyuviniqmik atuglugu titiaq (4).
Taiyauyuhia	
Taiyauyuhia	34. Ona ovuuna taiyauyukhaq Kanatap Piyunnautii Ehumaqhugniqmunlu Maligaq.